

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІБЛІОТЕКА

*Серія «Пам'яті професорів
Криворізького педагогічного»*
Вип. 10

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ ШАНДА –
український учений-ботанік та еколог
(до 90-річного ювілею кандидата біологічних наук, професора
кафедри ботаніки та екології Криворізького державного
педагогічного інституту / університету,
члена-кореспондента Української екологічної академії наук)

Біобібліографічний показчик

Кривий Ріг
2025

Упорядник:

Олена Поліщук – провідний бібліограф відділу комплектування та наук.-бібліогр. інформації

Бібліографічний редактор:

Олена Дікунова – завідувач відділу комплектування та наук.-бібліогр. інформації

Загальна редакція:

Олена Лебедюк – директор бібліотеки

Володимир Іванович Шанда – український учений-ботанік та еколог (до 90-річного ювілею кандидата біологічних наук, професора кафедри ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного інституту / університету, члена-кореспондента Української екологічної академії наук): біобібліографічний покажчик / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету; упоряд. О. Поліщук, бібліогр. ред. О. Дікунова; за заг. ред. О. Лебедюк. – Кривий Ріг, 2025. – 96 с. (Серія «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного» Вип. 10).

Покажчик присвячено Володимирі Івановичу Шанді – українському вченому-ботаніку та екологу, педагогу вищої школи, кандидату біологічних наук, професору кафедри ботаніки та екології (2001–2017) Криворізького державного педагогічного інституту / університету), члену-кореспонденту Української екологічної академії наук.

У покажчику репрезентовано бібліографію праць В. І. Шанди. Представлено наукові й навчальні видання, статті в збірниках наукових праць і матеріалах наукових конференцій та в періодичних виданнях. У покажчику також подано матеріали про науково-педагогічну діяльність Володимира Шанди.

Покажчик адресовано фахівцям у галузі біології, екології, викладачам природничих дисциплін закладів вищої освіти, аспірантам, здобувачам вищої освіти, учителям шкіл з метою популяризації наукової спадщини В. І. Шанди.

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ ШАНДА

(23.05.1935–20.04.2021)

**український учений-ботанік, еколог,
кандидат біологічних наук, професор,
декан природничого факультету (1972–1974, 1979–1983)
завідувач кафедри ботаніки (1984–2001),
професор кафедри ботаніки та екології (2001–2017)
Криворізького державного педагогічного
інституту / університету,
член-кореспондент Української екологічної академії наук**

ЗМІСТ

Передмова.....	5
РОЗДІЛ 1. Слово на пошану пам'яті Володимира Івановича Шанди.....	9
РОЗДІЛ 2. Сторінки біографії.....	21
РОЗДІЛ 3. Хронологічний покажчик праць В. І. Шанди.....	23
3.1. Дисертація та автореферат дисертації.....	23
3.2. Наукові та навчальні видання.....	24
3.3. Статті в збірниках наукових праць та інших виданнях.....	26
3.4. Публікації в матеріалах наукових конференцій, симпозіумів.....	41
3.5. Статті в періодичних виданнях.....	70
3.6. Наукове редагування.....	75
3.7. Наукове рецензування.....	77
РОЗДІЛ 4. Наукова школа професора Володимира Шанди.....	80
РОЗДІЛ 5. Опонування дисертаційних досліджень.....	82
РОЗДІЛ 6. Бібліографія науково-педагогічної діяльності Володимира Шанди.....	83
РОЗДІЛ 7. Фотомиттєвості життя.....	86
Іменний покажчик.....	92

ПЕРЕДМОВА

Біобібліографічний покажчик (серія «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного», *вип. 10*) присвячено *Володимиру Івановичу Шанді (1935–2021)* – українському вченому-ботаніку та екологу, кандидату біологічних наук, професору кафедри ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного інституту / університету.

Наукова спадщина професора В. І. Шанди налічує понад 200 наукових і науково-методичних праць, серед них монографічні дослідження, підручники, наукові статті, написані одноосібно й у співавторстві, створена майже за 50 років науково-педагогічної діяльності. До покажчика включено матеріали про життєво-творчий шлях і наукові досягнення вченого.

Науково-педагогічна діяльність Володимира Івановича Шанди у Криворізькому педагогічному інституті / університеті розпочалася в 1970 році. Учений пройшов шлях від старшого викладача до доцента, завідувача кафедри ботаніки та екології, декана природничого факультету, дійсного члена (академіка) Української екологічної академії наук.

Основна сфера наукових інтересів В. І. Шанди: філософія біології, загальна, спеціальна, теоретична екологія, методологія екології, біогеоценологія, агроекологія, культурбіогеоценологія, алелопатія, біосферологія.

Енциклопедичні знання, постійний науковий пошук, надзвичайна працездатність стали підґрунтям для визначних теоретичних узагальнень у вигляді монографій: «Фітоценотичні контури землеробства і рослинництва» (1991), «Агрофітоценологія: аспекти теорії і методології» (1993), «Теоретичні проблеми екології та біогеоценології» (2013). Володимир Іванович стояв у витоків промислової ботаніки та техногенної біогеоценології, розширив і деталізував аспекти теорії екологічної ніші, сформулював основні положення

теорії еколого-таксономічних спектрів, як напрямку аналізу рослинних угруповань, розробив типологію екотопів та біогеоценозів Криворіжжя.

Під керівництвом та за безпосередньої участі В. І. Шанди колектив кафедри ботаніки та екології здійснював розробки багатьох проєктів, науково-дослідних тем щодо вивчення особливостей складу та розвитку рослинності, специфіки антропо трансформованих угруповань, фіторекультиваци порушених земель Кривбасу.

У Криворізькому державному педагогічному університеті шанують пам'ять Володимира Шанди, викладачі та студенти досліджують проблеми теоретичної екології, методології екології, біогеоценології, агроекології тощо.

У структурі біобібліографічного покажчика **7 розділів:**

Розділ «Слово на пошану пам'яті Володимира Івановича Шанди» містить спогади, слова вдячності представників наукової спільноти України та викладачів Криворізького державного педагогічного університету (*авторський текст збережено*).

У розділі **«Сторінки біографії»** подано *біографічну довідку* про життєвий шлях і науково-педагогічну діяльність **В. І. Шанди** та перелік основних дат його життя й діяльності.

Розділ «Хронологічний покажчик В. І. Шанди» має підрозділи: *«Дисертація та автореферат дисертації»*, *«Наукові та навчальні видання»*, *«Статті в збірниках наукових праць та інших виданнях»*, *«Публікації в матеріалах наукових конференцій, симпозіумів»*, *«Статті у періодичних виданнях»*. *«Наукове редагування»*. *«Наукове рецензування»*. Бібліографічні описи в середині підрозділів згруповано й розміщено за прямою хронологією з виділенням років видання. У межах року – за алфавітом назв праць.

У розділі **«Наукова школа професора В. І. Шанди»** представлено перелік дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук (за прямою хронологією з виділенням років захисту дисертацій).

У розділі «Опонування дисертаційних досліджень» представлено описи дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук, на захисті яких професор В. І. Шанда був офіційним опонентом.

Розділ «Бібліографія науково-педагогічної діяльності Володимира Шанди» презентує публікації про життєвий і творчих шлях ученого. Матеріали згруповано й розміщено за прямою хронологією з виділенням років публікації. У межах року – за алфавітом прізвищ авторів і назв праць.

У розділі «Фотомиттєвості життя» представлено світлини різних років, у тому числі з архіву колег В. І. Шанди.

Допоміжний апарат біобібліографічного покажчика:

- іменний покажчик, у якому наведено прізвища авторів, співавторів, упорядників, редакторів та інших осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах;
- передмова від упорядника;
- схема групування матеріалу (зміст).

Джерела відбору документів для біобібліографічного покажчика – фонди, каталоги й картотеки бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету, репозитарій КДПУ, особова справа В. І. Шанди. Бібліографічним описам передують шифри, за якими можна замовити літературу на абонементі та в читальні залі бібліотеки КДПУ. Окремі праці містять активні посилання на електронні ресурси відкритого доступу. Астериском (*) позначено видання, які вдалося знайти, але вони відсутні у фонді бібліотеки КДПУ.

Хронологічні рамки відбору документів: 1966–2023 рр.

Покажчик містить 288 бібліографічних записів мовою оригіналу й має наскрізну нумерацію.

Бібліографічний опис здійснено згідно з чинним в Україні *ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та*

правила складання». Слова та словосполучення скорочуються відповідно до ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила».

Електронна версія покажчика розміщена на вебсторінці бібліотеки сайту Криворізького державного педагогічного університету в розділі «Бібліографічні покажчики»:

<https://kdpu.edu.ua/biblioteka/resursy/bibliohrafichna-produktsiia/bibliohrafichni-pokazhchyky/1098-biobibliohrafichni-pokazhchyky.html>

та репозитарії (електронному архіві КДПУ) в розділі «Бібліографічна продукція» <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/handle/0564/84>

Покажчик адресовано з метою популяризації наукової спадщини професора В. І. Шанди.

РОЗДІЛ 1

Слово на пошану пам'яті Володимира Івановича Шанди

Володимир Іванович Шанда зробив значний внесок в розвиток в історію української науки. Глибокий учений, мудра людина та принциповий борець за збереження природи рідного краю, він невтомно досліджував складні взаємозв'язки між живими організмами та навколишнім середовищем, закликав до дбайливого ставлення до природних багатств. Володимир Іванович володів енциклопедичними знаннями про живий світ у всьому його різноманітті, умів бачити глибокі закономірності там, де інші бачили лише окремі факти, і його наукова інтуїція вражала колег. Його праці стали фундаментом для розуміння екологічних проблем нашого регіону та надихнули ціле покоління науковців університету на пошук шляхів їх вирішення. Лекції Володимира Шанди були сповнені не лише науковою точністю, але й щирою любов'ю до природи, яку він умів передати своїм учням.

Володимир Іванович був не лише видатним ученим, але й чуйною, доброзичливою людиною. Його мудрість, скромність та інтелігентність завжди викликали повагу та захоплення. Він умів підтримати, порадити, надихнути. У наших серцях залишаються його любов до природи, людяність, відданість пошуку наукової істини. Спогади про Володимира Івановича Шанду житимуть в його учнях та у збереженій природі рідного краю.

Ректорат Криворізького державного педагогічного університету

Володимир Іванович Шанда – яскрава особистість, людина енциклопедичних знань. Я знав і працював з ним більше 40 років, які залишили в моїй пам'яті тільки позитивні спогади. Володимира Івановича відзначала щирість і людяність, повага до оточуючих і бажання завжди прийти на допомогу. Спокійний, врівноважений і толерантний, він для кожного знаходив необхідні слова, щоб підтримати та підбадьорити.

Знаного науковця-еколога, викладача, працівника поважали студенти, співробітники, керівництво університету.

*Михайло Якович Золотницький –
проректор з адміністративно-господарської роботи*

Внесок професора В. І. Шанди у розбудову біогеоценологічної науки України на Дніпропетровщині: пам'яті вченого

Натепер порушення природних систем набуло яскравого враження у потужних індустріальних регіонах держави, одним з яких є Криворізький залізорудний басейн. Розвиток практично-експериментальних та теоретичних робіт з рекультивації техногенних ландшафтних новоутворень Криворізького гірничопромислового регіону настав після введення відкритого способу видобутку залізної руди. Перші спроби рекультивації відвалів та хвостосховищ Центрального і Ново-Криворізького гірничо-збагачувальних комбінатів були здійснені співробітниками Криворізького педагогічного університету під керівництвом І. А. Добровольського у 70-х роках минулого століття, де вчений брав активну участь (Добровольский, Шанда, 1977).

Розроблені технології створення насаджень на порушених землях мають значну перевагу перед існуючими аналогами. По-перше, вони виключають гірничотехнічний етап рекультивації, який є досить капіталовмісним, потребує залучення спецтехніки, а також не передбачають внесення меліоративних матеріалів, що значно знижує вартість рекультиваційних робіт. Етапи теоретичного осмислення результатів експериментального періоду досліджень значною мірою пов'язані з роботою вченого, де він, як наковець і теоретик, вніс до біогеоценології, як науки, яка знаходиться в стадії своєї розбудови, складання періодичних типологічних систем екологічних ніш біологічних видів (В. І. Шанда, 2013), парцел лісових біогеоценозів (Л. В. Шанда, 2006), кібернетичних схем для висвітлення різних явищ і процесів тощо.

Слід визнати, що хоч натепер у Кривбасі й спостерігається певний спад уваги до рекультиваційних робіт, причиною чого є перехід металургійних гігантів у приватну власність, на порядок денний виходить новий напрямок рекультивації – рекультивізація, як процес відновлення ландшафту після війни, де в повній мірі будуть залучені напрацювання вченого. Уроки нехтування принципами взаємовідносин людини і природи, нерозуміння законів екології, ігнорування засад збалансованого природокористування, на що звертав увагу вчений, мають слугувати для нас поштовхом до усвідомлення подальшої розробки його започаткувань і наукових фундацій.

*Юрій ГРИЦАН –
завідувач кафедри екології та охорони навколишнього
середовища ДДТУ, доктор біологічних наук, професор*

Серед багатьох видатних постатей природничого факультету КДПУ одне з чільних місць обіймає професор кафедри ботаніки та екології, кандидат біологічних наук Володимир Іванович Шанда. Розпочавши трудову діяльність агрономом, Володимир Іванович не зупиняв своїх наукових пошуків у галузі біології, досліджував взаємодії рослин між собою та з навколишнім середовищем, що вилилось у захист дисертації та початок славетного шляху в науці. Весь його подальший трудовий шлях і науковий доробок були пов'язані з кафедрою ботаніки та екології КДПУ, природничим факультетом, які він очолював у різні часові періоди.

Неможливо переоцінити важливість наукових досліджень Володимира Івановича для Криворіжжя, оскільки для нашого краю надзвичайно важливими є результати екологічних досліджень і моніторингу. Володимир Іванович Шанда був дійсним членом Української академії екологічних наук, формував власну наукову школу, представники якої і зараз плідно працюють у Криворізькому державному педагогічному університеті.

А ще однією надзвичайно важливою складовою роботи Володимира Івановича Шанди було навчання – кілька поколінь вчителів біології отримали знання та безцінний досвід саме від нього. Важко, навіть, визначитись, який же із напрямків діяльності цієї видатної людини був більш важливим і цінним для суспільства!

Ось такою талановитою та багатогранною є постать Володимира Івановича Шанди, а якщо згадати вираз «учитель продовжує жити у своїх учнях», то ця постать ще довго залишатиметься живою!

*Нечипуренко Павло Павлович – кандидат пед. наук, доцент,
декан природничого ф-ту КДПУ*

**Володимир Іванович Шанда. Життя в науці.
(до 90-річчя з дня народження професора В. І. Шанди)**

23 травня 2025 року виповнилося б 90 років з дня народження відомого українського вченого, теоретика фундаментальної екологічної науки, кандидата біологічних наук, професора кафедри ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного університету В. І. Шанди. Володимир Іванович народився в м. Запоріжжя у сім'ї вчителів. Його дитинство прийшлося на важкі воєнні роки без батька й матері, які загинули під час Другої світової війни, у сім'ї тітки. Після закінчення 1953 року середньої школи № 21 В. І. Шанда вступив до Дніпропетровського сільськогосподарського інституту і 1958 року успішно його закінчив, отримав спеціальність «Агрономія» кваліфікацію «Вчений агроном». Отримавши спеціальність, працював агрономом колгоспу «Комсомолец» Криворізького району, потім головним агрономом того ж господарства, на базі якого було утворено радгосп «Коммуніст». Невтомне прагнення до знань привело В. І. Шанду на кафедру рослинництва до аспірантури Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, яку він успішно закінчив 1966 року і для продовження наукової роботи з теми дисертації був направлений путівкою Міністерства сільського господарства України до Всесоюзного науково-дослідного інституту кукурудзи.

15 січня 1970 року в спеціалізованій вченій раді Дніпропетровського державного університету відбувся захист дисертації «Взаємний вплив культурних рослин у змішаних посівах» В. І. Шанди на здобуття ступеня кандидата біологічних наук.

Науково-педагогічна діяльність Володимира Івановича Шанди у Криворізькому педагогічному інституті розпочалася 1970 року на посаді старшого викладача кафедри ботаніки. Він пройшов усі сходинки професійного зростання, отримавши вчене звання доцента (1973 рік), професора (1991 рік), дійсного члена (академіка) Української Екологічної академії наук (2001 рік). Визнанням організаторських здібностей В. І. Шанди стало його призначення на посаду декана природничого факультету, яким він керував з 1972 по 1974 рр. і з 1979 по 1983 рр. З 1984 по 2001 рік Володимир Іванович очолював кафедру ботаніки та екології, а з 2001 по 2016 рік працював на посаді професора кафедри ботаніки та екології Криворізького педагогічного інституту (університету).

Широке коло наукових інтересів В. І. Шанда реалізовував у таких полях наукового бачення, як: філософія біології, загальна, спеціальна, теоретична екологія, методологія екології, біогеоценологія, агроекологія, культурбіогеоценологія, алелопатія, біосферологія.

Енциклопедичні знання, постійний науковий пошук, прагнення до істини, невтомність і надзвичайна працездатність стали підґрунтям для визначних теоретичних узагальнень у вигляді монографій: «Фітоценотичні контури землеробства і рослинництва» (1991 рік), «Агрофітоценологія: аспекти теорії і методології» (1993 рік), «Агрофітоценологія: аспекти теорії, методології та суміжних наук» (2016 рік) «Теоретичні проблеми екології та біогеоценології» (2013 рік), «Теоретичні проблеми біогеоценології» (2020 рік), колективній кафедральній монографії «Структура та розвиток культурфітоценозів Криворіжжя (2017 рік). До майже всіх монографій Володимир Іванович долучав науковців кафедри. Ці праці та понад 500 фахових наукових публікацій у провідних журналах України окреслили постать професора В. І. Шанди, як видатного українського вченого-теоретика з проблем фундаментальної екології. Володимир Іванович стояв у витоків промислової ботаніки та техногенної біогеоценології, розширив і деталізував аспекти теорії екологічної ніші, сформулював основні положення теорії еколого-таксономічних спектрів, як напрямку аналізу рослинних угруповань, розробив типологію екотопів та біогеоценозів Криворіжжя. Усі наукові праці статті або монографії відзначаються широким охопленням українських та іншомовних джерел (Володимир Іванович гарно знав німецьку), глибоким аналізом,

узагальненням та омишенням фактів, виокремленням головного й формулюванням нового напрямку, нового знання, нового напрямку.

Володимир Іванович Шанда стояв у витоків виконання госпрозрахункових і держбюджетних тем кафедри. Так, за його спогадами, 1974 р. на замовлення ВНДІ техніки безпеки гірничорудних робіт були проведені дослідження з теми «Геоботанічні способи прогнозування заростання порушених земель». Від замовника їх координував завідувач лабораторії вентиляції кар'єрів Ф. В. Бересневич. Основними виконавцями цих робіт були тогочасний завідувач кафедри І. А. Давидов, а також доценти кафедри В. І. Шанда та І. А. Добровольський. Під час вивчення флори й рослинності визначили трапляння та описали рослини на всіх діючих, зупинених і у відсіпці відвалах методом пробних ділянок («метрівок»). Географія наукових пошуків вражає – від складу кварцитів у с. Веселі Терни (північ Криворіжжя) до відвалу Інгулецького гірничо-збагачувального комбінату, околиць с. Ніколо-Козельське (південь Криворіжжя). В результаті досліджень встановлено «піонерну роль» злинок канадської на відвалах кварцитів і провідний спосіб заростання – зональний тип відновлення рослинності.

Дуже цікаві роботи з фітооптимізації порушених земель були виконані у жовтні 1974 р. Викладачі кафедри (доценти В. І. Шанда та І. А. Добровольський) у співпраці з Краснодарським ВНДІ спеціального і цивільного захисту брали участь у розсіюванні за допомогою гелікоптера над порушеними землями попередньо обробленого насіння трав'янистих видів рослин. Ці роботи з аерофіторекультивациї були виконані на відвалах шахти ім. Г. І. Петровського руднику ім. Карла Лібкнехта. Одночасно на цьому ж відвалі траншейним способом висаджені маслинка і бирючина. На превеликий жаль, з часом, насаджень були засипані свіжою відсіпкою.

У другій половині 70-х рр. була виконана низька науково-дослідних робіт: 1976 р. з оптимізації агрофітоценозів – «Розробка комплексу заходів по боротьбі з бур'янами на основі складання карт забур'яненості полів в Криворізькому районі» (керівник доц. Шанда В. І.) та 1977 р. – «Розробка комплексу заходів по боротьбі з бур'янами на основі складання карт забур'яненості полів в Софіївському та Криничанському районах Дніпропетровської області» (керівник доц. Шанда В. І.). 1977 р. також виконана робота з фіторекультивациї порушених земель – «Прогнозування і розробка геоботанічних способів закріплення порушених земель Кривбасу» (на замовлення гірничо-металургійних підприємств Криворіжжя). Під керівництвом професора В. І. Шанди виконано держбюджетну тему: «Вивчення впливів екологічного середовища КМЗ на сільськогосподарські, лісові, декоративні культури і розробка шляхів компенсації цих впливів» (1983 р.).

Сформована ще під час навчання в аспірантурі тісна співпраця В. І. Шанди з видатними науковцями Дніпропетровського державного університету О. Л. Бельгардом, А. П. Травлєєвим отримала подальший розвиток у роботі Комплексної експедиції з вивчення лісів степової зони, одним із філіалів якої є кафедра ботаніки та екології Криворізького педагогічного інституту.

Володимир Іванович Шанда успішно керував аспірантурою зі спеціальності 03.00.16. – Екологія на кафедрі ботаніки та екології. Під його керівництвом захищені дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук викладачами кафедри ботаніки та екології – Маленко Я. В. (2001), Євтушенком Е. О. (2007)). Слушні і обґрунтовані поради Володимира Івановича були використані викладачами кафедри Ревою С. В., Комісаром І. О. під час вибору тем дисертаційного дослідження. Виступаючи офіційним опонентом на захистах дисертацій Володимир Іванович завжди надавав обґрунтовані рекомендації та став фундатором наукового шляху цілій плеяді кандидатів і докторів наук.

Мій особистий шлях в науці, як і багатьох науковців Криворіжжя та Придніпров'я, розпочався після вступу до аспірантури кафедри ботаніки та екології під керівництвом

Володимира Івановича Шанди після 3 років роботи в системі освіти. Ще зі студентських років я знав В. І. Шанду, як ерудованого, цікавого викладача дисципліни «Генетика», гарно обізнаного з фундаментальним і сучасними проблемами цієї науки. Навчання на географічному факультеті сформувало у мене уявлення про екологію як науку про забруднення навколишнього середовища, тому несподіваною і цікавою була тема дисертаційного дослідження «Екологічний та таксономічний склад агрофітоценозів центрального Степу України». Я повністю поринув у незвіданий для мене світ агрофітоценозів, їх реальний і потенційний склад (вегетуючу та латентну фазу розвитку). Окрім наукової літератури бібліотеки КДПУ та ім. В. І. Вернадського основним провідником в цій науковій царині був Володимир Іванович. Завдання були поставлені дуже чітко. Дисертація повинна мати не менше 60 таблиць. Завершення дослідження було за 7 років після початку копіткої праці в полі, лабораторії, бібліотеці, за комп'ютером. На всіх цих етапах Володимир Іванович підтримував, мотивував, рекомендував найкращі практики. 2004 року відбулося розділення наукової спеціальності «Екологія» на біологічну і сільсько-господарську, що вклало виконане в повному обсязі дисертаційне дослідження в канву кандидата сільсько-господарських наук. До цих пір вдячний науковому керівнику професору Володимиру Івановичу Шанді за його прозорливість, стратегічне розуміння і обґрунтування необхідності продовження дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. Звісно, в ті часи це був для мене важкий вибір, ще три роки копіткої праці. Але під керівництвом Володимира Івановича поставлені завдання були виконані в повному обсязі й 2007 року дисертаційне дослідження за темою «Екологічні особливості антропо трансформованих рослинних угруповань (на прикладі Криворізького залізничного басейну) було звершено і подано у спеціалізовану вчену раду ДНУ. У свій перший приїзд в ДНУ на кафедру геоботаніки, ґрунтознавства та екології, фраза «я аспірант Володимира Івановича Шанди» відразу налаштувала на доброзичливість, «домашність», передання привітання моєму науковому керівнику. Так, я взяв, що мого Вчителя, Наставника знають і цінують не тільки в Криворізькому педагогічному, але й академіки, доктори біологічних наук ДНУ. Завдяки Володимиру Івановичу, його відповідальному і ефективному науковому керівництву я потрапив до світу науки, став сформованим дослідником, науковцем. Потім були участь в конференціях, відзиви на дисертації, офіційне опонування. Щоразу по приїзду в ДНУ я відчував від колег щире приязнь, зацікавленість справами кафедри, здоров'ям і працездатністю Володимира Івановича. Анатолій Павлович Травлєєв (1929–2016) – український еколог, ґрунтознавець, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки при спілкуванні на захистах дисертацій в ДНУ завжди мені говорив: «професор В. І. Шанда – єдиний в Україні вчений-теоретик з проблем фундаментальної екології, його наукові праці дають нові наукові напрямки в екології, вони йдуть попереду свого часу, цінують і бережіть його». Не все із задуманого вдалося реалізувати, але у співпраці з Володимиром Івановичем, за його наукового керівництва, було опубліковано 12 тез доповідей, 11 статей у виданнях з переліку ВАК, 3 монографії.

Ще під час підготовки дисертації, Володимир Іванович вразив мене своєю далекоглядністю, коли запропонував назви статей, які треба підготувати й опублікувати для отримання вченого звання доцента. На моє заперечення що до цього ще далеко, зауважив, що час плине швидко й треба готувати. Так і сталося, навчальне навантаження давало мало часу для наукової роботи, тому майже розроблені наукові публікації дуже знадобилися.

На жаль, робота під керівництвом завідувача кафедри, професора В. І. Шанди була нетривалою, але мені дуже імпував інтелігентний, культурний, науковий стиль спілкування, проведення засідань кафедри.

Володимир Іванович був фундатором утворення кафедри ботаніки та екології (1986) на базі кафедри ботаніки, пропагував необхідність екологічної освіти в закладах вищої

освіти, організовував, редагував і приймав участь в міжнародних конференціях, які проводилися на базі кафедри – «Техногенні ландшафти: структура, функціонування, оптимізація» (Всеукраїнська, 1996), «Проблеми фундаментальної екології: структура угруповань» (Всеукраїнська, 1996) «Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти» (Всеукраїнська, 1998) «Проблеми фундаментальної та прикладної екології» (1999–2001) «Проблеми екології та екологічної освіти» (2002–2009), «Біогеоценотичні основи оптимізації степових ландшафтів і їх рекультивация» (2016) та кафедральному науковому виданні – Екологічний вісник (2002), Екологічний вісник Криворіжжя (2015).

Багато поколінь учителів біології пам'ятають його змістовні, цікаві лекції з генетики, біосферології, рослинності техногенних екотопів, проблем фундаментальної екології.

Надзвичайна інтелігентність, толерантність, висока освіченість, широта наукових поглядів, життєва мудрість – саме ці якості сформували авторитет професора Володимира Івановича Шанди у науковій спільноті кафедри ботаніки та екології, Криворізького державного педагогічного університету, України та близького зарубіжжя, який шанується донині.

*Едуард Олексійович Євтушенко –
кандидат біологічних наук, доцент,
завідувач кафедри біології та екології*

ПАМ'ЯТІ КЕРІВНИКА ТА ВЧИТЕЛЯ

Життєвий шлях кожного являє собою, невеликий у вимірах Всесвіту, ланцюг визначальних подій і зустрічей, інсайтів і доленосних рішень. Найважливіше значення у канві миттєвостей життя мають ті одиничні люди, які мов провідні зірки, торкаючись нашої суті, відкривають шлях до усвідомлення та становлення власного «Я». Спілкування з ними – подарунок долі, що надихає, окриляє, стирає межі між минулим і майбутнім, часом і простором, додає значущості, змісту і сенсу особистому існуванню, назавжди зберігається у глибинах душі як сакральний скарб, точка відліку, лик нескінченості.

У період навчання на природничому факультеті Криворізького державного педагогічного інституту на початку 90-х років минулого століття в моєму житті сталася знакова подія – знайомство з унікальною, неординарною особистістю, викладачем, кандидатом біологічних наук Володимиром Івановичем Шандою. Відвідування його лекцій з курсу початкової дисципліни «Екологія», які вражали майстерним умінням поєднувати класичні фундаментальні знання з постнекласичним розумінням складності екологічних систем, доступно й цікаво, не спрощуючи сутність і не спотворюючи понять, пояснювати надскладні проблеми, захоплювало, вражало, викликало шквал емоцій і бажання надалі досягти ази екологічної науки під керівництвом Вчителя, Наставника, видатного Науковця і Педагога.

Слід зауважити, що ще на межі ХХ–ХХІ ст., завдяки тонкому відчуттю тенденцій змін, широкому баченню світу, усвідомленню потреби випереджального розвитку теорії екологічної науки та конкретизації теоретичних розробок її певних напрямів і проблем, Володимир Іванович визначав принципову значущість та ініціював викладання навчальних дисциплін «Проблеми фундаментальної екології», «Біосферологія», «Рослинність техногенних екотопів», «Методи дослідження систем», «Агроекологія» тощо.

Глобальне бачення і прозорливість, міждисциплінарне, аналітичне, неординарне мислення і наукова проникливість, гостра допитливість і спостережливість, невпинний науковий пошук, наукова інтуїція і неймовірна працездатність були підґрунтям діяльності Володимира Івановича Шанди як видатного теоретика української науки. Його ґрунтовні праці стали вагомим внеском у розвиток теорій біогеоценології, алелопатії, культур- та агрофіто-ценології, екологічної ніші, стереоекології, біосферології, фундаментальної екології, надзвичайних екологічних ситуацій, проблем організованості, організації, хаосу, структури, динаміки та розвитку біогеоценозів, охорони природи, парадигмального досягнення результатів діяльності людини у біосфері...

Володимир Іванович Шанда народився 23.05.1935 року в Україні у місті Запоріжжя. У тому ж році сім'я переїхала до міста Кривий Ріг. Батьки Володимира Івановича були вчителями – батько працював у Криворізькому учительському інституті, а мама – у школі. На жаль, Володимир Іванович рано залишився без батьків і його вихованню присвятила своє життя рідна тітка, Шанда Матрьона Іванівна. 1958 року Володимир Іванович закінчив агрономічний факультет Дніпропетровського сільськогосподарського інституту і працював головним агрономом. У період 1963–1966 рр. він навчався в аспірантурі сільськогосподарського інституту, по закінченню якої почав працювати у Всесоюзному науково-дослідному інституті (ВНДІ) кукурудзи. 19.12.1969 року успішно захистив дисертацію «Взаємний вплив культурних рослин у змішаних посівах» за спеціальністю 03.094 Ботаніка, яку виконував під керівництвом доктора біологічних наук, професора

Сергія Івановича Чорнобривенка. З 1970 року Володимир Іванович працював у Криворізькому державному педагогічному інституті / університеті на посадах викладача кафедри ботаніки, доцента, завідувача кафедри, декана природничого факультету (1972–1974; 1979–1983), професора кафедри ботаніки та екології КДПУ. Виконуючи обов'язки на різних посадах, Володимир Іванович виявляв потужний потенціал лідера і науковця, самовідданість і працелюбність, гідність і пасіонарність, відповідальність і рішучість, ініціативність і вимогливість, дипломатичність, толерантність, професіоналізм.

Під керівництвом або за безпосередньої участі В. І. Шанди колектив кафедри здійснював розробки багатьох проєктів, рекомендацій, науково-дослідних тем щодо вивчення особливостей складу та розвитку рослинності, специфіки антропо трансформованих угруповань, фіторекультиваци порушених земель Кривбасу. 1994–2000 рр. на базі кафедри під керівництвом кепндидата біологічних наук, доцента В. І. Шанди працювало відділення (філія) проблемної лабораторії фундаментальної та прикладної екології Дніпропетровського державного університету (керівник доктор біологічних наук, професор, член-кор. НАН України А. П. Травлєєв). Завдяки лідерським, організаційним, комунікативним якостям, науковому авторитету Володимира Івановича до освітнього процесу, задля покращення його якості й науковості, залучалися провідні науковці України та Дніпропетровщини: доктор біологічних наук, професор Анатолій Павлович Травлєєв, доктор біологічних наук, професор Ніна Миколаївна Цвєткова, доктор біологічних наук, професор Наталія Анатоліївна Білова, доктор біологічних наук, професор Василь Миколайович Зверковський, доктор біологічних наук, професор Юрій Іванович Грицан, доктор біологічних наук, професор Анатолій Васильович Івашов та інші. Зусиллями В. І. Шанди та адміністрації КДПІ / КДПУ було започатковане проведення на базі закладу щорічних наукових і науково-практичних конференцій з публікацією матеріалів: «Проблеми фундаментальної екології: структура угруповань» (1996); «Техногенні ландшафти: структура, функціонування, оптимізація» (1996); «Охорона довкілля: екологічні, медичні, освітянські аспекти» (1997, 1998); «Проблеми фундаментальної екології» (1997); «Проблеми фундаментальної та прикладної екології» (1999); «Проблеми екології та екологічної освіти» (2003) тощо.

Педагогічний талант і майстерність, широка ерудиція і духовна культура, демократичність і інтелігентність, людяність і порядність, комунікабельність і харизматичність, мудрість і доброзичливість згуртовували навколо шановного Наставника колег, молодь і студентів, з якими він щедро ділився досвідом і знаннями, ідеями й порадами, для яких завжди був зразком науковця, взірцем доброчесності, непохитною опорою та підтримкою...

У спогадах і серцях учнів та колег Володимир Іванович Шанда назавжди залишився Людиною з великої літери, справжнім Чоловіком, видатним українським вченим і педагогом, добрим і щирим, люблячим батьком, дідусем і прадідусем, мужнім і скромним, з тонким почуттям гумору та сповненою сердечністю світлою посмішкою...

*Маленко Яна Вячеславівна –
кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри біології та екології*

ПАМ'ЯТІ ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА ШАНДИ

Володимир Іванович Шанда був яскравою, неординарною особистістю, висококваліфікованим викладачем, справедливим і вимогливим. Пригадуємо, як Володимир Іванович Шанда надзвичайно цікаво викладав важливу навчальну дисципліну «Генетика з основами селекції». На кожну лекцію він приходив як на свято. Його спокійна і впевнена манера викладу, стриманість у жестах створювала атмосферу, яка мала всі ознаки академічної; її доповнювала добра аура самого лектора, який під час організації освітнього процесу наводив цікаві, повчальні приклади з життя, впливав на свідомість студентської молоді, формував переконання, а іноді дозволяв собі використати дотепний жарт. Використання викладачем гумору допомагало розрядити напружену атмосферу оволодіння студентами новими знаннями, зробити навчання більш захопливим, підтримувало емоційний стан студентської молоді. Ми поволі ставали іншими, маючи перед собою приклад високого професіоналізму, інтелігентності та шляхетності.

Володимир Іванович Шанда був справжнім науковцем і залишився у своїх численних публікаціях, присвячених екологічним проблемам Криворіжжя. Як завідувач кафедри ботаніки, Володимир Іванович Шанда сприяв проведенню великої кількості наукових конференцій різного рівня, активно залучав до участі в них студентську молодь, заохочував до наукової діяльності. Володимира Івановича Шанду як науковця шанували численні учні та послідовники в науці.

Завдячуємо долі за те, що були студентами Володимира Івановича, пізніше працювали з ним в університеті. Ці спогади часто пригадуються нам і гріють душу. Наш наставник учив нас добру, справедливості, вчив любити рідну Alma mater, рідне місто, наш рід.

Згадуємо Володимира Івановича Шанду як фахівця своєї справи, доброзичливого і високопорядного наставника, який мав великий авторитет серед колег і студентів.

*Світла пам'ять великій Людині, Вченому, Вчителю!
З великою повагою та вдячністю Світлана і Юрій Щербини
(колишні студенти природничого факультету КДПУ)*

1988 року, для виконання наукової теми з фіторекультивациї, завідувач кафедри ботаніки, професор Шанда Володимир Іванович, запропонував мені – студенту групи ГБ-86, взяти участь у висадці дерев та чагарників на Бурщітському відвалі НГЗКа. Хто знав, що це була відправна точка в подальшій моїй науковій кар'єрі та професійному житті.

Як безумовно талановита людина Володимир Іванович під час зібрань (профспілкових, виробничих нарад, підсумкових збіговиськ), окрім участі в них, іноді писав наукові статті, тези доповідей, літературні оповідання, вірші. До речі, розібрати його почерк на кафедрі була взмозі тільки Світлана Григорівна (лаборант). Науковий доробок Володимира Івановича є відомим далеко за межами Криворіжжя. Так, на Всеукраїнських та міжнародних конференціях, мені доводилося чути ім'я В. І. Шанди зі знаком якості й високого професіоналізму, що стосувалося формування та розвитку біоценозів і не тільки. Володимир Іванович був дуже начитаною людиною. Під час лекцій, умів «Генетику» розбавити доречними літературними образами героїв Р. Бредбері, Стругацьких і багатьох інших. Ще він був дуже порядною людиною, що відображалось в повазі колег, студентів і керівництва університету. Турботливість і доброта надихали багатьох його учнів на подальше професійне зростання та формування особистості.

*С. В. Ярков – кандидат географічних наук,
доцент кафедри географії та методики її навчання*

Спогади про Шанду Володимира Івановича

Знав Володимира Івановича з 1982 року, спочатку як декана природничого факультету, а потім як завідувача кафедри ботаніки. Завжди був дуже доброзичливим і спокійним по відношенню до студентів і колег. Він не любив бюрократії й паперової писанини.

В якості завідувача запам'ятався мені новаторськими реформами кафедри ботаніки в світлі екологізації світогляду суспільства на зламі тисячоліть. Він поступово почав створювати спецкурси з екології, нові екологічні дисципліни, елементи польових практик. Навіть була введена нова спеціальність – БСГЕ (Біологія, сільське господарство і екологія). Таким чином класична морфо-анатомічна й флористична спеціалізація кафедри ботаніки поступово трансформувалася і поповнилася екологією. Він мені частенько казав: «Учитель на селі повинен бути людиною універсальних знань і умінь і за потреби підміняти агронома, садівника, птахівника...»

Володимир Стригунов – кандидат біологічних наук, доцент

**Спогади Євтушенко Єлізавети Христіанівни – доцента кафедри зоології
Криворізького державного педагогічного інститут / університету) про колегу –
професора кафедри ботаніки Шанду Володимира Івановича**

З появою Володимира Івановича (в 70-ті роки XX століття) на факультеті природознавства стала розвиватися наукова робота, екологічні дослідження. В. І. Шанда був розумною, ерудованою, культурною людиною. На посадах декана факультету, завідувача кафедри ботаніки всі робочі питання вирішував розумно, спокійно, урівноважено.

Усі роки роботи в університеті Володимир Іванович активно займався науковими дослідженнями в галузі екології та залучав до цієї справи асистентів кафедри зоології. Це був гарний союз «ботаніків» і «зоологів».

Дякуючи Володимиру Івановичу, я, тоді ще асистент кафедри зоології (70-ті роки XX століття) визначила свій науковий шлях. Польові виїзди в агроєкосистеми, на заростаючі відвали гірничозбагачувальних комбінатів Кривого Рогу, в степ, давали можливість зібрати цікавий матеріал.

Як науковець-еколог Володимир Іванович Шанда чітко відстежував сукцесійні зміни на відвалах різного віку. Це було відображено у багатьох його працях. Володимир Іванович був організатором і активним учасником багатьох конференцій на факультеті природознавства.

У пам'яті випускників і викладачів факультету природознавства Криворізького педуніверситету Володимир Іванович Шанда назавжди залишається видатним ученим-екологом, досвідченим викладачем, всебічно розвиненою, шанованою людиною.

РОЗДІЛ 2

Сторінки біографії

Шанда Володимир Іванович народився **23 травня 1935** року в м. Запоріжжя в сім'ї вчителів. Батько – Шанда Іван Іванович – зник безвісти в роки Другої світової війни, мати – Воробйова Ліна Дмитрівна померла в роки війни. Вихованням Володимира займалися рідні батька.

1943–1953 – навчання в Криворізькій середній школі № 21.

1953–1958 – навчання в Дніпропетровському сільськогосподарському інституті. Отримав диплом за спеціальністю «Агрономія» (кваліфікація «Вчений агроном»).

1958–1962 – працював агрономом у колгоспах і радгоспах Дніпропетровської області.

1963–1966 – навчання в аспірантурі Дніпропетровського сільськогосподарського інституту (кафедра рослинництва).

1966 – направлений путівкою Міністерства сільського господарства України до Всесоюзного науково-дослідного інституту кукурудзи для продовження наукової роботи з теми дисертації.

1966–1970 – працював молодшим науковим співробітником Всесоюзного науково-дослідного інституту кукурудзи.

19 грудня 1969 року захистив дисертацію «Взаємний вплив культурних рослин у змішаних посівах» на здобуття ступеня кандидата біологічних наук у спеціалізованій вченій раді Дніпропетровського державного університету за спеціальністю 03.094 «Ботаніка», під керівництвом доктора біологічних наук, професора Сергія Івановича Чернобривенка.

1970–1972 – старший викладача кафедри ботаніки Криворізького державного педагогічного інституту.

1972 – доцент кафедри ботаніки.

1972–1974 – декан природничого факультету.

19 грудня 1973 – присвоєно вчене звання доцента.

1974–1979 – доцент кафедри ботаніки.

1979– 1983 – декан природничого факультету.

1984–2001 – завідувач кафедри ботаніки та екології КДПІ / КДПУ.

1991 – присвоєно вчене звання професора.

2001 – дійсний член (академік) Української екологічної академії наук (УЕАН).

2001–2017 – професор кафедри ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного університету.

2016–2017 – завідувач кафедри ботаніки та екології.

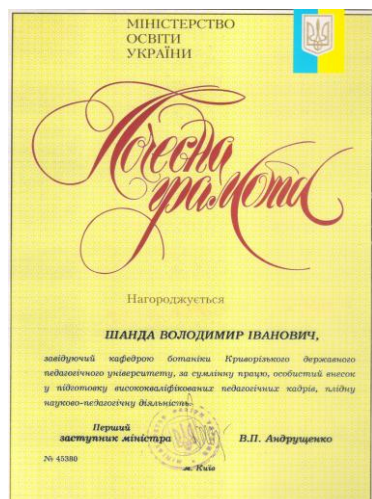
20 квітня 2021 – Володимир Іванович Шанда відійшов у вічність.

Відзнаки й нагороди

1980 – Почесна грамота Міністерства освіти України.

1985 – Почесна грамота Криворізького державного педагогічного інституту за багаторічну сумлінну працю.

2016 – Медаль «Майбутнє – в єдності поколінь» Ради громадських організацій «Кривий Ріг – рідне місто моє».

РОЗДІЛ 3

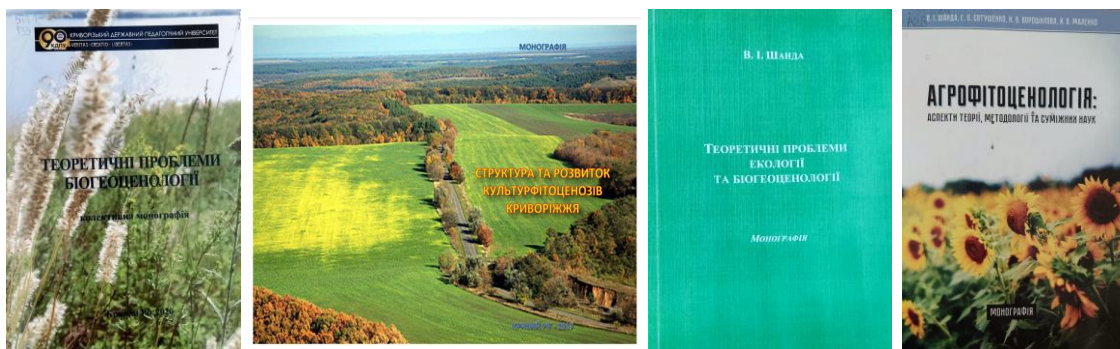
Праці професора В. І. Шанди

3.1. Дисертація та автореферат дисертації

1969

1. **Шанда В. І.** Взаємний вплив культурних рослин у змішаних посівах : дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.094 «Ботаніка» / Шанда Володимир Іванович ; Дніпропетровський держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1969. – 236 с.*
2. **Шанда В. І.** Взаємний вплив культурних рослин у змішаних посівах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. біол. наук : спец. 03.094 «Ботаніка» / В. І. Шанда ; Дніпропетровський держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1969. – 18 с.*

3.2. Наукові та навчальні видання

1991

3. **Шанда В. И.** Фитоценотические контуры земледелия и растениеводства : монография / Владимир Иванович Шанда. – Москва, 1991. – 279 с. – Деп. В ВНИИТЭИ Агропрома 08.10.91.

1993

4. **Шанда В. И.** Агрофитоценология: аспекты теории и методологии : монография / Владимир Иванович Шанда. – Киев, 1993. – 242 с. – Деп. В ДНТБ Украины 03.11.93.

2004

5. **Шанда В. І. (співавт.)** Загальна екологія (лабораторний практикум) : метод. вказівки до проведення лабораторно-практичних занять з курсів «Загальна екологія», «Основи екології» та навчальних і розвідувальних експериментальних досліджень зі студентами біологічних спеціальностей та вчителями біології, які підвищують свою кваліфікацію чи залучені до наукової діяльності кафедри чи працюють самостійно / **В. І. Шанда, Я. В. Маленко, Р. І. Гетманець** ; за ред. В. І. Шанди. – Кривий Ріг: КДПУ, 2004.*

2013

6. 574

Ш 20 **Шанда В. І.** Теоретичні проблеми екології та біогеоценології : монографія / В. І. Шанда ; наук. ред. А. П. Травлєєв. – Кривий Ріг : Видавець Р. Козлов, 2013. – 247 с. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4871>

2016

7. 581.524

А 26 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Агрофітоценологія: аспекти теорії, методології та суміжних наук : монографія / В. І. Шанда, Е. О. Євтушенко, Н. В. Ворошилова, Я. В. Маленко ; наук. ред. Ю. І. Грицан. – Кривий Ріг : КДПУ, 2016. – 216 с. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/581>

2017

8. 581.55

С 87 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Структура та розвиток культурфітоценозів Криворіжжя : монографія / авт. кол.: Е. О. Євтушенко, **В. І. Шанда**, В. М. Савосько, Я. В. Маленко, Н. В. Ворошилова, Н. В. Гнілуша, В. В. Качинська, О. О. Кобрюшко, І. О. Комарова, Є. В. Поздній, С. О. Марченко ; за ред. Е. О. Євтушенка, В. М. Савоська. – Кривий Ріг : Діонат, 2017. – 168 с. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1008>

2020

9. 574.4

Т 33 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Теоретичні проблеми біогеоценології : кол. монографія / В. І. Шанда, Е. О. Євтушенко, Н. В. Ворошилова, Л. В. Шанда, Я. В. Маленко, О. О. Кобрюшко ; наук. ред. Н. А. Білова ; Криворізький державний педагогічний університет. – Кривий Ріг : Видавець Чернявський Д. О., 2020. – 330 с. – *Електронна версія :*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/4077>

3.3. Статті в збірниках наукових праць та інших виданнях

1966

10. Шанда В. И. (соавт.) К вопросу о термине «аллелопатия» / С. И. Чернобривенко, В. И. Шанда // Физиолого-биохимической основы взаимных влияний растений в фитоценозах : сборник. – Москва, 1966.*

11. Шанда В. И. (соавт.) О биохимической среде биоценоза / С. И. Чернобривенко, В. И. Шанда // Физиолого-биохимической основы взаимных влияний растений в фитоценозах : сборник. – Москва, 1966. – С. 25–28.*

1970

12. Шанда В. И. (соавт.) Некоторые аспекты агроценоотических отношений / В. И. Шанда, С. И. Чернобривенко // Физиолого-биохимические основы взаимодействия растений в фитоценозах. – Киев, 1970. – Вып. 1. – С. 31–36.*

1971

13. Шанда В. И. (соавт.) О методике фоновых посевов / В. И. Шанда, С. И. Чернобривенко // Физиолого-биохимические основы взаимодействия растений в фитоценозах. – Киев, 1971. – Вып. 2. – С. 157–158.*

14. Шанда В. И. О формах взаимного влияния семян культурных растений при прорастания / В. И. Шанда // Физиолого-биохимические основы взаимодействия растений в фитоценозах. – Киев, 1971. – Вып. 2. – С. 100–105.*

1972

15. **Шанда В. И.** Биосфера и биологические активные вещества / В. И. Шанда // Основы химического взаимодействия растений в фитоценозах. – Киев, 1972.*
16. **Шанда В. И.** (соавт.) Некоторые вопросы химической биоценологии / В. И. Шанда, С. И. Чернобривенко // Фитонциды : сборник. – Київ, 1972.*
17. **Шанда В. І.** Проблеми вивчення агроценотичного середовища / В. І. Шанда // Матеріали V з'їзду Українського ботанічного товариства. – Київ, 1972. – С. 191–192.*

1975

18. **Шанда В. І.** (співавт.) Принципи типології та регулювання біогеоценозів Криворіжжя / **В. І. Шанда**, І. А. Добровольський // Біогеоценотичні дослідження на Україні : збірник. – Львів, 1975.*
19. **Шанда В. І.** Структурна та функціональна організованість агробіогеоценозів / В. І. Шанда // Біогеоценотичні дослідження на Україні : збірник. – Львів, 1975.*

1976

20. **Шанда В. И.** Аллелопатическая активность летучих выделений паразитных растений / В. И. Шанда // Проблемы аллелопатии : сборник. – Киев, 1976.*
21. **Шанда В. И.** Аллелопатические аспекты сукцессии в техногенных экотопах Криворожья / В. И. Шанда // Проблемы аллелопатии : сборник. – Киев, 1976.*
22. **Шанда В. И.** Растительные выделения как возможные факторы спонтанного и индуцированного мутагенеза / В. И. Шанда // 3 з'їзд генетиків і селекціонерів України : збірник. – Київ, 1976.*

1977

23. **Шанда В. І.** Питання динаміки агрофітоценозів / В. І. Шанда // VI з'їзд Українського ботанічного товариства. – Київ, 1977. – С. 328.*

24. **Шанда В. І.** (*співавт.*) Проблеми сингенезу в техногенних екотопах / В. І. Шанда // VI з'їзд Українського ботанічного товариства. – Київ, 1977. – С. 301.*

1978

25. **Шанда В. І.** К теорії агробіогеоценоза / В. І. Шанда // Біогеоценологія, антропогенні зміни рослинного покриву і їх прогнозування. – Київ, 1978. – С. 31.*

1979

26. **Шанда В. І.** О напрямках розробки основ агробіогеоценології / В. І. Шанда // Проблеми агробіогеоценології. – Москва, 1979. – С. 78–80.*

1981

27. **Шанда В. І.** Генетическі аспекти впливу фітонцидів / В. І. Шанда // Фітонциди. – Київ, 1981. – С. 92–95.*

1984

28. **Шанда В. І.** Деякі особливості структури і функціонування агробіогеоценозів степу УРСР / В. І. Шанда // Біогеоценологічні дослідження на Україні. – Львів, 1984. – С. 179–180.*

1985

29. **Шанда В. І.** Деякі екологічні аспекти вчення про фітонциди / В. І. Шанда // Фітонциди. Бактеріальні хвороби рослин. – Київ, 1985. – С. 47–49.*

1986

30. **Шанда В. І.** (*соавт.*) К теорії антропоітерантності рослин / В. І. Шанда, І. А. Добровольський // Екологічні і фізіолого-біохімічні аспекти антропоітерантності рослин. – Москва-Таллін, 1986. – С. 25–27.*

31. **Шанда В. И.** К теории и практике агробиогеоценологии / В. И. Шанда // Вопросы степного лесоведения и лесной рекультивации земель / отв. ред. А. П. Травлеев. – Днепропетровск, 1986. – С. 104–109.*

32. **Шанда В. І.** Надзвичайні екологічні ситуації як об'єкти теоретичного осмислення / В. І. Шанда // Вопросы степного лесоведения и лесной рекультивации земель / отв. ред. А. П. Травлеев. – Днепропетровск, 1986. – С. 113–119.*

33. **Шанда В. І.** Хаос: реальність і об'єкт теорії рослинних угруповань / В. І. Шанда // Вопросы степного лесоведения и лесной рекультивации земель / отв. ред. А. П. Травлеев. – Днепропетровск, 1986. – С. 90–96.*

1987

34. **Шанда В. И.** (соавт.) Некоторые особенности структурно-функциональной организованности искусственных лесных биогеоценозов степи УССР на фоне техногенного воздействия / И. А. Добровольский, **В. И. Шанда** // Охрана и рациональное использование защитных лесов степной зоны: межвуз. сб. науч. трудов / отв. ред. А. П. Травлеев. – Днепропетровск, 1987. – С. 72–79.*

35. **Шанда В. И.** Экологическое пространство агрофитоценоза / В. И. Шанда // VIII съезд Украинского ботанического общества. – Киев, 1987. – С. 170.*

1988

36. **Шанда В. И.** (соавт.) Теория адаптивной мелиорации: проблемы и решения по мелиорации ландшафта в степной зоне УССР / **В. И. Шанда**, Н. Т. Масюк, И. А. Добровольский, Т. А. Клевцов // Экологические и экономические аспекты мелиорации. – Таллин, 1988. – Т. IV. – С. 93–97.*

37. **Шанда В. И.** Теория экологической ниши в методологии мониторинга и оптимизации культурбиогеоценозов степной зоны / В. И. Шанда // Мониторинговые исследования лесных экосистем степной зоны, их охрана и рациональное использование. – Днепропетровск, 1988. – С. 34–40.*

1989

38. **Шанда В. И.** Экологические ниши культурбиогеоценозов: теоретический контекст / В. И. Шанда // Биogeоценологические исследования лесов техногенных ландшафтов степи Украины : межвуз. сб. науч. трудов / отв. ред. А. П. Травлєєв. – Днепропетровск, 1989. – С. 94–102.*

1990

39. **Шанда В. И** (соавт.) Естественная и антропогенная древесно-кустарниковая мелиорация отвалов горнообогатительных комбинатов / Е. Д. Ющук, **В. И. Шанда**, А. П. Ниниченко. – Деп. в УкрНИИНТИ Украины 25.07.1990, № 1202.*

40. **Шанда В. И.** (соавт.) К методологии регионального / степного ландшафтоведения / Е. Д. Ющук, **В. И. Шанда**, А. П. Ниниченко. – Деп. В УкрНИИНТИ Украины 14.11.1990 № 1843.*

41. **Шанда В. И** (соавт.) К теории адаптивной стратегии оптимизации ландшафтов и биомониторинга в степной зоне / Е. Д. Ющук, **В. И. Шанда**, А. П. Ниниченко. – Деп. в УкрНИИНТИ Украины 14.11.1990 № 1846.*

42. **Шанда В. И.** (соавт.) Культурбиогеоценология и адаптивная мелиорация в степной зоне СССР / Е. Д. Ющук, **В. И. Шанда**, А. П. Ниниченко. – Деп. в УкрНИИНТИ Украины 14.11.1990 № 1845.*

43. **Шанда В. И.** (соавт.) Методические и прикладные аспекты эколого-географических исследований для оптимизации ландшафтов / Е. Д. Ющук, **В. И. Шанда**, А. П. Ниниченко. – Деп. в УкрНИИНТИ Украины 14.11.1990, № 1842.*

44. **Шанда В. И.** (соавт.) О парадигме системного понимания культурбиогеоценозов в степной зоне / Е. Д. Ющук, **В. И. Шанда**, А. П. Ниниченко. – Деп. в УкрНИИНТИ Украины 14.11.1990, № 1844.

45. **Шанда В. І.** Обриси теорії промислової ботаніки / В. І. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель / відп. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 1990. – С. 56–61.*

46. **Шанда В. И.** (соавт.) Роль лесных культурфитоценозов в обогащении гено- и ценофонда степной растительности / И. А. Добровольский, **В. И. Шанда**, Н. В. Гаевая // Антропогенные воздействия на лесные экосистемы степной зоны. – Днепропетровск, 1990. – С. 74–78.*

47. **Шанда В. И.** Теоретические аспекты структуры культурфитоценозов степной зоны / В. И. Шанда // Антропогенные воздействия на лесные экосистемы степной зоны. – Днепропетровск, 1990. – С. 10–21.*

1991

48. **Шанда В. И.** Агрофитоценология: контуры методологии и теории / В. И. Шанда // Кадастровые исследования степных биогеоценозов Присамарья Днепропетровского, их антропогенная динамика и охрана : межвуз. сб. науч. трудов. – Днепропетровск, 1991. – С. 41–50.*

49. **Шанда В. И.** (соавт.) Экологическое сознание как условие формирования личности будущего учителя / Л. А. Шанда, Н. В. Гнилуша, **В. И. Шанда**, Л. Ф. Ткачева, В. И. Рыженко. – Деп. № 701-91 НИИБО Россия 05.11.91.*

1992

50. **Шанда В. И.** (соавт.) Биогеоценозы Криворожья: отличия, организация, регуляция, эволюция / И. А. Добровольский, Е. Д. Ющук, **В. И. Шанда**, А. П. Ниниченко. – Деп. в УкрНИИНТИ Украины 14.02.1992, № 179.*

51. **Шанда В. И.** (співавт.) Екологічна підготовка сучасного вчителя / Л. О. Шанда, **В. І. Шанда**, О. О. Любар, В. В. Булгаков // Актуальні проблеми екології і рослинного світу України на фоні антропогенного впливу та його охорона : тези доповідей. – Черкаси, 1992. – С. 60–61.*

1993

52. **Шанда В. И.** (соавт.) Проблемы экологизации подготовки будущих учителей / Л. А. Шанда, **В. И. Шанда**, А. И. Демченко // Актуальные проблемы обучения в педагогическом вузе : сб. науч. трудов. – Измаил, 1993. – С. 168–170.*

53. **Шанда В. І** (*співаєт.*) Творча особистість педагога: контури теорії та практики формування : тези / Л. О. Шанда, **В. І. Шанда**, О. Г. Петренко, В. М. Темченко // Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності. – Київ, 1993. – С. 216–217.*

1995

54. 13(082)

А 43 **Шанда В. І.** (*співаєт.*) Духовність і екологічна культура / О. І. Демченко, **В. І. Шанда**, В. В. Булгаков, В. М. Темченко // Актуальні проблеми духовності : зб. наук. праць / редкол.: Т. А. Хорольська [та ін.]. – Кривий Ріг, 1995. – С. 79–80. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6340>

1996

55. 378(082)

Ф 79 **Шанда В.** (*співаєт.*) Екологічні аспекти національного виховання майбутніх вчителів / О. Демченко, **В. Шанда**, Г. Єлізаров [та ін.] // Формування національної самосвідомості студентів вищих навчальних закладів та учнів загальноосвітніх шкіл : зб. наук. праць / за ред. П. Шевченка. – Київ ; Кривий Ріг, 1996. – Ч. 2. – С. 85–88. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8961>

56. 378(082)

Ф 79 **Шанда В.** (*співаєт.*) Культурологічна проблематика формування національної гідності майбутніх вчителів України / І. Удріс, Г. Єлізаров, Н. Лемешенко, **В. Шанда** [та ін.] // Формування національної самосвідомості студентів вищих навчальних закладів та учнів загальноосвітніх шкіл : зб. наук. праць / за ред. П. Шевченка. – Київ ; Кривий Ріг, 1996. – Ч. 2. – С. 91–94. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8968>

1997

57. 13(082)

А 43 **Шанда В. И.** (соавт.) Взаимосвязь физического и духовного здоровья / А. П. Афонин, В. И. Шанда, В. И. Филиппов // Актуальні проблеми духовності : збірка наук. доп. та реферативних викладів повідомлень II Всеукр. конф. у Кривому Розі / відп. ред. Т. А. Хорольська. – Київ ; Кривий Ріг, 1997. – Вип. 2. – С. 344–346. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6152>

58. **Шанда В. І.** Розвиток рослинних угруповань: аспекти загальної теорії / В. І. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель : міжвуз. зб. наук. праць / відп. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 1997. – С. 11–17.*

1998

59. 911.3(477)

У 79 **Шанда В. І.** (співавт.) Екологічні аспекти усталеного розвитку Криворіжжя / **В. І. Шанда**, В. В. Булгаков, Г. В. Булгакова, Я. В. Маленко // Усталений розвиток гірничо-видобувного регіону. Вибір шляхів / відп. ред. І. Малахов. – Кривий Ріг, 1998. – С. 67–70. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9163>

60. **Шанда В. І.** Розвиток рослинних угруповань : аспекти загальної теорії / В. І. Шанда // Вопросы степного лесоведения и лесной рекультивации земель / отв. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 1998. – С. 56–59.*

61. **Шанда В. І.** Теоретичні аспекти складу рослинних угруповань / В. І. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель / А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 1998. – Вип. 2. – С. 56–59.*

1999

62. 630*22(082)

П 35 **Шанда В. І.** Обриси теорії промислової ботаніки / В. І. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель : міжвуз. зб.

наук. праць / відп. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 1999. – Вип. 3. – С. 56–61. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11692>

2000

63. **Шанда В. І.** Агро: екологія, екосистеми, біогеоценози / В. І. Шанда // Питання лісового лісознавства та лісової рекультивації земель / відп. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 2000. – Вип. 2. – С. 153–158.*

64. 504(082)

В 53 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Аналіз таксономічного складу угруповань рослинних організмів – першооснова їх багатоспрямованого вивчення / В. І. Шанда, Я. В. Маленко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Біологія. Екологія. – Дніпропетровськ, 2000. – Вип. 7. – С. 14–20. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5045>

2002

65. **Шанда В. І.** (*співавт.*) Аспекти методології та теорії екологічної освіти / В. І. Шанда, Н. В. Гнілуша // Вісник екологічного наукового та науково-методичного центру Криворізького державного педагогічного університету / відп. ред. Н. В. Гнілуша. – Кривий Ріг, 2002. – Вип. 1. – С. 7–12.*

66. **Шанда В. І.** (*співавт.*) Гуманізація екологічної освіти / В. І. Шанда, Н. В. Гнілуша // Вісник екологічного наукового та науково-методичного центру Криворізького державного педагогічного університету / відп. ред. Н. В. Гнілуша. – Кривий Ріг, 2002. – Вип. 1. – С. 12–16.*

67. **Шанда В. І.** Промислова ботаніка та охорона генофонду рослинності / В. І. Шанда // Вісник екологічного наукового та науково-методичного центру Криворізького державного педагогічного університету / відп. ред. Н. В. Гнілуша. – Кривий Ріг, 2002. – Вип. 1. – С. 30–35.*

2004

68. **Шанда В. І.** Елементи теорії складу рослинних угруповань / В. І. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель / відп. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 82–91.*

2005

69. **Шанда В. І.** До теорії парцелярної будови соснових аренних лісів. Склад та динаміка парцел / В. І. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель / відп. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 2005. – Вип. 9 (34). – С. 53–59.*

2007

70. 504(082)

В 53 **Шанда В. І.** (співавт.) До теорії охорони дикої флори / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко // Вісник екологічного наукового та науково-методичного центру Криворізького державного педагогічного університету / відп. ред. Н. В. Гнілуша. – Кривий Ріг, 2007. – Вип. 4. – С. 7–9. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4781>

71. 504(082)

В 53 **Шанда В. І.** (співавт.) До теорії циклічності екосистем / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко // Вісник екологічного наукового та науково-методичного центру Криворізького державного педагогічного університету / відп. ред. Н. В. Гнілуша. – Кривий Ріг, 2007. – Вип. 4. – С. 6–7. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4780>

2008

72. 504(082)

П 95 **Шанда В. І.** (співавт.) Біохімічні зв'язки в біогеоценозах / **В. І. Шанда**, Н. В. Хлизіна // Питання біоіндикації та екології : періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 10–19. – *Електронна версія*:

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5043>

73. 504(082)

П 95 **Шанда В. І.** *(співавт.)* До екологічних основ землеробства та рослинництва / Е. О. Євтушенко, **В. І. Шанда** // Питання біоіндикації та екології : період. наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2008. – Вип. 13, № 2. – С. 46–53. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10854>

2010

74. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Техногенез і надзвичайні екологічні ситуації / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Л. В. Шанда // Питання біоіндикації та екології : період. наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 15, № 1. – С. 29–37.*

2011

75. 316(082)

І-74 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Адаптація як біологічний і соціальний феномен в теоретичному висвітленні / **В. І. Шанда**, Л. Ф. Ткачова // Інформоенергетичні технології адаптаційних процесів життєдіяльності на початку III-го тисячоліття : зб. наук. праць / відп. ред. А. С. Лобанова. – Київ ; Кривий Ріг, 2001. – Вип. 1. – С. 72–75. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9355>

76. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Ознаки екологічної ніші біологічного виду / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Л. В. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель : міжвуз. зб. наук. праць / голов. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 2011. – Вип. 40. – С. 25–29.*

77. 504(082)

В 53 **Шанда В. І.** Техногенна біогеоценологія / **В. І. Шанда** // Вісник екологічного наукового та науково-методичного центру Криворізького державного педагогічного університету / редкол.: В. І. Шанда, Е. О. Євтушенко [та ін.]. – Кривий Ріг, 2011. – Вип. 7. – С. 6–10. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4767>

2012

78. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Стабільність і циклічність угруповань організмів [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Л. В. Шанда // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель : міжвуз. зб. наук. праць / голов. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 2012. – Вип. 41. – С. 35–38. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pslis_2012_41_8

2013

79. 630*22(082)

П 35 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Аспекти фундаментальної екології: склад угруповань організмів / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель : зб. наук. праць / голов. ред. А. П. Травлєєв. – Дніпропетровськ, 2013. – Вип. 42. – С. 9–19. – Електронна версія: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4890>

80. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Динаміка біогеоценозу як явище та процес: стан руху та хід розвитку зв'язків [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Л. В. Шанда // Питання біоіндикації та екології : періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 18, № 2. – С. 71–80. – Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/pbte_2013_18_2_8

81. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Динаміка біогеоценозу як явище та процес: стан руху та хід розвитку складу [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда, Н. В. Ворошилова // Питання біоіндикації та екології : періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 18, № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pbte_2013_18_1_6

82. 630*22(082)

П 35 **Шанда В. І.** *(співавт.)* До теорії просторової будови біогеоценозу / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель : зб. наук. праць / голов. ред. А. П. Травлєєв. –

Дніпропетровськ, 2013. – Вип. 42. – С. 19–24. – *Електронна версія:*
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4891>

83. **Шанда В. І.** (співавт.) Стани та взаємовідносини бур'янових видів у агрофітоценозах [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, Л. В. Шанда // Питання біоіндикації та екології: періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2013. – Вип. 48. – № 2. – С. 13–29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pbte_2013_18_2_4

2014

84. 574(082)

Е 45 **Шанда В. І.** (співавт.) Аспекти теорії будови біогеоценозу / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, Н. В. Ворошилова [та ін.] // Екологічний вісник: зб. наук. праць / відп. ред. Я. В. Маленко. – Кривий Ріг, 2014. – Вип. 10. – С. 5–10. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4831>

85. **Шанда В. І.** (співавт.) Гравітаційний аспект біогеоценозу [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, Н. В. Ворошилова, Є. В. Поздній // Питання біоіндикації та екології: періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2014. – Вип. 19, № 2. – С. 3–14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pbte_2014_19_2_3

86. 574(082)

Е 45 **Шанда В. І.** (співавт.) Гравітація в біогеоценозах / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Я. В. Маленко [та ін.] // Екологічний вісник: зб. наук. праць / відп. ред. Я. В. Маленко. – Кривий Ріг, 2014. – Вип. 10. – С. 10–15. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4834>

87. **Шанда В. І.** (співавт.) До теорії будови біогеоценозу [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, Е. В. Поздній, Н. В. Ворошилова // Питання степового лісознавства та лісової рекультивації земель: періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2014. – Вип. 43. – С. 3–6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pslis_2014_43_3

88. **Шанда В. І.** (співавт.) До теорії складу біогеоценозу [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, Н. В. Ворошилова, Л. В. Шанда // Питання біоіндикації та екології : періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2014. – Вип. 19, № 1. – С. 3–13. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pbte_2014_19_1_3

2015

89. 574(082)

Е 45 **Шанда В. І.** (співавт.) До методології біогеоценології / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Я. В. Маленко, Е. О. Євтушенко // Екологічний вісник Криворіжжя : зб. наук. та наук.-метод. праць / голов. ред. В. П. Савосько. – Кривий Ріг, 2015. – Вип. 1. – С. 8–14. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4777>

90. 574(082)

Е 45 **Шанда В. І.** (співавт.) До теорії біогеоценології / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Я. В. Маленко, Е. О. Євтушенко // Екологічний вісник Криворіжжя : зб. наук. та наук.-метод. праць / голов. ред. В. П. Савосько. – Кривий Ріг, 2015. – Вип. 1. – С. 6–8. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4776>

91. **Шанда В. І.** (співавт.) Принцип доповнювальності в теорії структури біогеоценозу [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова, Е. О. Євтушенко, Я. В. Маленко // Питання біоіндикації та екології : періодичне наук. видання / голов. ред. Л. О. Омелянчик. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 20, № 1. – С. 3–21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pbte_2015_20_1_3

2016

92. 574(477.63)(082)

Е 45 **Шанда В. І.** (співавт.) Концепції агрофітоценології / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, Н. В. Ворошилова, Я. В. Маленко // Екологічний вісник Криворіжжя : зб. наук. та наук.-метод. праць / голов. ред. В. М. Савосько. –

Кривий Ріг, 2016. – Вип. 2. – С. 8–11. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4779>

93. 574(477.63)(082)

Е 45 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Функції агрофітоценозів як біологічних систем / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, Н. В. Ворошилова, Я. В. Маленко // Екологічний вісник Криворіжжя : зб. наук. та наук.-метод. праць / голов. ред. В. М. Савосько. – Кривий Ріг, 2016. – Вип. 2. – С. 5–7. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4778>

2017

94. 581.55

С 87 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Культур- та агрофітоценоз: генеза поняття, ознаки, структура, функції / Е. О. Євтушенко, **В. І. Шанда** // Структура та розвиток культурфітоценозів Криворіжжя : монографія / за ред. Е. О. Євтушенка, В. М. Савоська. – Кривий Ріг, 2017. – С. 21–35. – *Електронна версія:* <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1008>

95. 581.55

С 87 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Культур- та агрофітоценологія: історія розвитку, методологія, концепції, проблеми / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, Н. В. Ворошилова // Структура та розвиток культурфітоценозів Криворіжжя : монографія / за ред. Е. О. Євтушенка, В. М. Савоська. – Кривий Ріг, 2017. – С. 7–21. – *Електронна версія:*

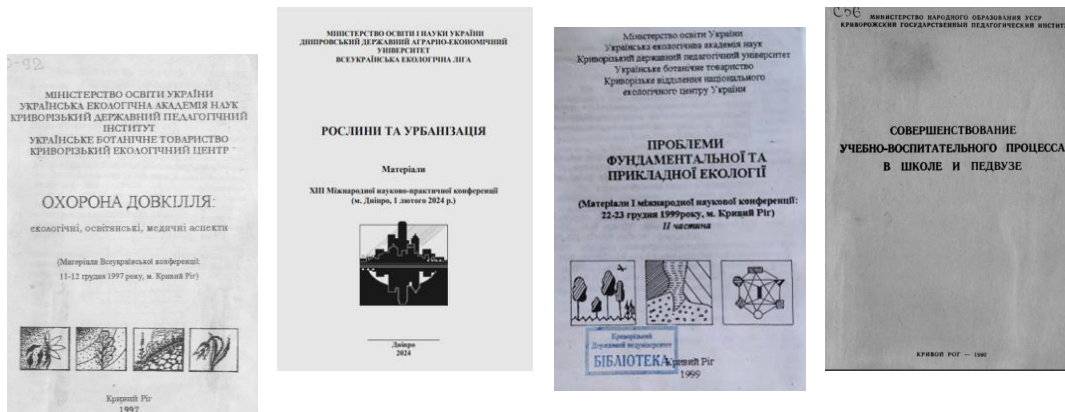
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10793>

96. 581.55

С 87 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Основні напрями охорони та оптимізації рослинного покриву Криворіжжя / Е. О. Євтушенко, **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко // Структура та розвиток культурфітоценозів Криворіжжя : монографія / за ред. Е. О. Євтушенка, В. М. Савоська[та ін.]. – Кривий Ріг, 2017. – С. 100–106. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1008>

3.4. Публікації в матеріалах наукових конференцій, симпозіумів

1966

97. **Шанда В. И.** К вопросу о термине «Аллелопатия» / В. И. Шанда // Физиолого-биохимические основы взаимного влияния растений в фитоценозе : матер. I Всесоюзного симпозиума по физиолого-биохимическим основам формирования растительного общества / фотосинтезов. – г. Москва, 30.03–2.04., 1966 г. – Москва, 1966. – С. 36–37.*

1969

98. **Шанда В. И.** Значение конфигурации площади питания во взаимном влиянии растений / В. И. Шанда // Тезы докладов совещания по изучению взаимоотношений растений в фитоценозах. – Минск, 1969. – С. 266–267.*

1976

99. **Шанда В. И.** Растительные выделения как вероятные факторы спонтанного мутагенеза / В. И. Шанда // Материалы III съезда генетиков и селекционеров Украины. Ч. I. Общая генетика. – Киев, 1976. – С. 140.*

1977

100. **Шанда В. (соавт.)** Использование растительных ресурсов степной зоны Украины для оптимизации техногенных ландшафтов / **В. Шанда**, Т. Клевцов, Н. Радионов // Труды республиканской конференции по охране природы. – Симферополь, 1977.*

101. **Шанда В. И.** (соавт.) Лесная рекультивация техногенных экотопов / **В. И. Шанда**, И. А. Добровольский // Материалы по улучшению и освоению нарушенных земель. – Днепропетровск, 1977.*
102. **Шанда В.** (соавт.) Экология тростника обыкновенного в техногенных экотопах / **В. Шанда**, Н. Гаевая, В. Задорожний // Всесоюзная конференция по ратительности внутренних вод. – Борок, 1977.*
103. **Шанда В. И.** (соавт.) Особенности аут и синэкологии интродуцируемых растений / **В. И. Шанда**, И. А. Добровольский // Юбилейная конференция ботсада Черновицкого госуниверситета. – Черновцы, 1977.*
104. **Шанда В. И.** (соавт.) Охрана атмосферного бассейна и оптимизация ландшафта Кривбасса / **В. И. Шанда**, И. А. Добровольский // Труды республиканской конференции по охране природы. – Симферополь, 1977.*
105. **Шанда В.** (соавт.) Охрана и геохимическая экология растений / **В. Шанда**, Н. Дзюба, П. Чайка // Труды республиканской конференции по охране природы. – Симферополь, 1977.*

1978

106. **Шанда В. И.** (соавт.) Пробиогеоценозы техногенных экотопов Кривбасса / И. А. Добровольский, Е. Х. Евтушенко, **В. И. Шанда**, Н. К. Дзюба [и др.] // Биогеоценология, антропогенные изменения растительного покрова и их прогнозирование : тез. докл. II республик. совещания. – Киев, 1978.*

1979

107. **Шанда В. И.** О направлениях разработки основ агробиогеоценологии / **В. И. Шанда** // Проблемы агробиогеоценологии : тез. докладов. – Москва, 1979. – С. 78–81.*

1988

108. **Шанда В. И.** Агрофитоценология и экология агропопуляций: проблемы, исследования в степи УССР / **В. И. Шанда** // Агрофитоценозы и экологические

пути повышения их стабильности и продуктивности : тез. Всесоюзного совещия. – Ижевск, 1988. – С. 66–68.*

1990

109. 378(082)

С 56 **Шанда В. И.** (соавт.) Становление экологического сознания будущего учителя в циклах учебных курсов биологического и географического факультетов / В. И. Рыженко, **В. И. Шанда**, В. В. Булгаков // Совершенствование учебно-воспитательного процесса в школе и педвузе : тезисы науч.-практ. конф. «Педвуз и проблемы современной общеобразовательной школы» / отв. ред. В. Буряк. – Кривой Рог, 1990. – С. 280–281. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9144>

1992

110. **Шанда В. І.** (співавт.) Гуманістичний контекст вивчення екології і сучасного степу України / А. І. Сологуб, **В. І. Шанда**, В. І. Буряк, О. І. Демченко [та ін.] // Тези докладів Міжнародного екологічного фестивалю «Еко-93». – Кривий Ріг, 1993. – С. 25–26.*

111. **Шанда В. І.** (співавт.) Екологічна свідомість як фундаментальна ціль сучасної освіти / А. І. Сологуб, **В. І. Шанда**, О. І. Демченко, Є. Д. Ющук [та ін.] // Тези докладів Міжнародного екологічного фестивалю «Еко-93». – Кривий Ріг, 1993. – С. 24–25.*

112. **Шанда В. І.** (співавт.) Еколого-фауністичний комплекс фітонематод техногенних екотопів Кривбасу / Л. Т. Жадько, С. О. Петренко, **В. І. Шанда** // Тези докладів Міжнародного екологічного фестивалю «Еко-93». – Кривий Ріг, 1993. – С. 24–25.*

113. **Шанда В. І.** Розвиток та стабільність рослинних угруповань як об'єкт екологічної теорії / В. І. Шанда // Тези докладів Міжнародного екологічного фестивалю «Еко-93». – Кривий Ріг, 1993. – С. 30–31.*

114. **Шанда В. І.** (*співавт.*) Степ України як арена екологічних досліджень та відродження національної самосвідомості освітян, учнів, науковців / А. І. Сологуб, **В. І. Шанда**, І. Г. Любар, О. І. Демченко, [та ін.] // Тези докладів Міжнародного екологічного фестивалю «Еко-93». – Кривий Ріг, 1993. – С. 27–28.*
115. **Шанда В. І.** (*соавт.*) Теоретические и прикладные аспекты фиторекультивации в Кривбассе / **В. І. Шанда**, И. А. Добровольский, Е. Д. Ющук // Материалы научно-практической конференции ДГУ. – Днепропетровск, 1992.*
116. **Шанда В. І.** (*співавт.*) Фіторекультивация відвалів південної зони / О. В. Данильчук, І. О. Комісар, **В. І. Шанда**, А. Ю. Дриженко // Тези докладів Міжнародного екологічного фестивалю «Еко-93». – Кривий Ріг, 1993. – С. 34.*

1994

117. 17(477)(082)

Л 64 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Екологічна підготовка та духовність майбутніх учителів / О. І. Демченко, **В. І. Шанда**, Є. Д. Ющук [та ін.] // Літературознавство, «Просвіта» і духовний ідеал українця : матер. Всеукр. наук.-практ. конференції / голов. ред. В. К. Буряк. – Кривий Ріг, 1994. – С. 108. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8901>

118. **Шанда В. І.** (*співавт.*) Принципи типології та регулювання біогеоценозів Криворіжжя / І. А. Добровольський, **В. І. Шанда** // Біогеоценологічні дослідження на Україні (природні і штучні екосистеми, структурно-функціональні особливості та раціональне використання) : тези доп. І респ. наради, м. Львів, 28–30 жовтня 1975 р. – Львів, 1975. – С. 175–176.*
119. **Шанда В. І.** (*співавт.*) Теорія та методологія здорового способу життя, як провідна тенденція підготовки сучасного вчителя / Л. О. Шанда,

В. І. Риженко, І. І. Ків, **В. І. Шанда** // Екологія і освіта: проблеми теорії і практики : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 20–21 квітня 1994 р. – Умань, 1994. – Т. 2. – С. 83–84.*

120. 17(477)(082)

Л 64 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Українська ментальність як опора формування духовності сучасного вчителя / В. І. Шанда, Г. І. Єлізаров, Л. Т. Жадько [та ін.] // Літературознавство, «Просвіта» і духовний ідеал українця : матер. Всеукр. наук.-практ. конференції / голов. ред. В. К. Буряк. – Кривий Ріг, 1994. – С. 82–83. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8915>

1995

121. 13(082)

А 43 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Духовність і здоровий спосіб життя (ЗСЖ) як атрибут загальної культури сучасного вчителя / **В. І. Шанда**, О. І. Демченко, В. В. Булгаков, В. М. Темченко // Актуальні проблеми духовності : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції в Кривому Розі / редкол.: Т. А. Хорольська [та ін.]. – Кривий Ріг, 1995. – С. 205–207. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4836>

1996

122. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Гуманізм, культура, охорона довкілля / **В. І. Шанда**, В. В. Корольський, Л. В. Шанда, Н. В. Демченко // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 3 : Аспекти оптимізації угруповань і довкілля. – С. 34. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10706>

123. 37.091.2(477)(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Гуманізм у сучасній освіті / **В. І. Шанда**, В. В. Булгаков, Г. І. Єлізаров, В. М. Темченко // Проблеми гуманізації

навчально-виховного процесу у педагогічній теорії та практиці української школи : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. : у 3 ч. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 1. – С. 75–77. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8527>

124. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Екологічна ніша: нарис загальної теорії / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 1 : Загальна проблематика. – С. 10–15. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5197>

125. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Екологія рослинних популяцій серійних угруповань: теоретичні передумови досліджень / **В. І. Шанда**, Г. А. Бігдан // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 3 : Аспекти оптимізації угруповань і довкілля. – С. 27. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11574>

126. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Еколого-таксономічні спектри угруповань організмів / **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда, Я. В. Маленко, Р. І. Гетманець // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 1 : Загальна проблематика. – С. 27–28. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11630>

127. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Загальна та екологічна освіта: аспекти теорії / **В. І. Шанда**, В. М. Темченко, І. Г. Любар, Л. О. Шанда // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 3 : Аспекти

оптимізації угруповань і довкілля. – С. 35–38. – *Електронна версія:*
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11573>

128. 577.4

П 78 Шанда В. І. (співавт.) Загальні аспекти теорії розвитку рослинності / **В. І. Шанда**, С. В. Ярков, Я. В. Маленко, С. В. Рева // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 1 : Загальна проблематика. – С. 30–32. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11631>

129. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Обриси фундаментальної екології / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 1 : Загальна проблематика. – С. 3–4. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5196>

130. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Теоретичні аспекти вивчення еколого-таксономічних спектрів / ЕТС / серійних угруповань / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко // Проблеми фундаментальної екології. Структура угруповань : матер. І Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1996 р. – Кривий Ріг, 1996. – Ч. 1 : Загальна проблематика. – С. 28–30. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11639>

1997

131. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Агробіогеоценологія: загальні обриси / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко // Проблеми фундаментальної екології : матер. ІІІ Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 38–39. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11635>

132. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Адаптивні землеробство і рослинництво в загальній проблематиці охорони довкілля / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 70–74. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4737>

133. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Аспекти фундаментальної екології: структура рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда, Я. В. Маленко, О. В. Ржепецька // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 54–59. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4754>

134. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Видові екологічні спектри, простори та ніші / **В. І. Шанда**, О. В. Ржепецька, Я. В. Маленко, Л. В. Шанда // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 105–112. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4762>

135. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Генофонд дикої флори як об'єкт теорії та практики охорони природи / Я. В. Маленко, О. В. Кулеба, **В. І. Шанда**, С. В. Рева // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 28–30. – *Електронна версія:* <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11628>

136. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Діалог в активізації екологічної освіти / **В. І. Шанда**, Н. В. Гнілуша // Охорона довкілля: екологічні, освітянські,

медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 90–94. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4710>

137. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Екологічні простір, ніша, ліцензія виду / **В. І. Шанда**, П. І. Ульшин, О. В. Ржепецька, Л. В. Шанда // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – С. 5–6. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4742>

138. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Екоморфічні фонди і спектри таксонів рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, Л. В. Шанда, В. Г. Нікіфорова // Проблеми фундаментальної екології : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9-10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 55–58. – *Електронна версія:*

<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/4743>

139. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Екоморфні фонди і спектри таксонів рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, Л. В. Шанда, В. Г. Нікіфорова // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – С. 55–58. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4743>

140. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Загальна проблематика, методологія та передумови диференціації фундаментальної екології / **В. І. Шанда** // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 39–53. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4758>

141. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Загальноекологічні аспекти фіторекультиваци / **В. І. Шанда**, І. П. Чабан, М. І. Жиленко, С. В. Ярков // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 100–101. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4764>

142. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Зв'язки та нейтралізм в рослинному угрупованні в якості об'єктів комбінаторного аналізу / **В. І. Шанда**, П. І. Ульшин, Л. В. Шанда, О. В. Ржепецька // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 28–30. –

Електронна версія: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4731>

143. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Ланцюги та сітки біохімічних зв'язків організмів / **В. І. Шанда**, О. В. Рженецька, С. В. Рева, Л. В. Шанда // Проблеми фундаментальної екології : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 46–49. – *Електронна версія:* <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11636>

144. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Передумови порівняльного аналізу структури рослинних серійних угруповань / **В. І. Шанда**, О. В. Ржепецька // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 3–4. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4709>

145. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Поліморфність популяцій серійних рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Г. А. Бігдан // Охорона довкілля:

екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 53–54. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4735>

146. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Потенційні можливості самозаростання відвалів Кривбасу / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 58–67. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4733>

147. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Проблеми боротьби з бур'яною рослинністю / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 75–76. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4738>

148. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Проникнення поширення рослин в угрупованнях / **В. І. Шанда**, Ю. В. Лемешенко, Ю. В. Маленко, Л. В. Шанда // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 51–52. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4734>

149. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Структура і динаміка популяцій в серійних угрупованнях / **В. І. Шанда**, Г. А. Бігдан // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 55–56. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4736>

150. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Таксономічна ємкість та спектри рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, Л. В. Шанда, В. Г. Нікіфорова // Проблеми фундаментальної екології: матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – С. 59–65. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4744>

151. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Таксономічний об'єм екоморф та екоморфічна ємкість основних таксонів серійних рослинних угруповань відвалів Кривбасу / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти: матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 36–57. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4732>

152. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Таксономічна ємкість та спектри екоморф рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, Л. В. Шанда, В. Г. Нікіфорова // Проблеми фундаментальної екології: матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 1. – С. 59–64. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4744>

153. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Теорія, методологія освіти творчої педагогічної діяльності вчителя / **В. І. Шанда**, А. І. Сологуб, О. Є. Остапчук, В. М. Темченко // Проблеми фундаментальної екології: матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 120–126. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4765>

154. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Теорія промислової ботаніки як опора пізнання та пошуків шляхів нейтралізації надзвичайних екологічних ситуацій / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, О. В. Ржепецька, Л. В. Шанда // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 102–104. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4756>

155. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Фундаментальна екологія в якості опори екологічної освіти / **В. І. Шанда**, О. І. Демченко, Л. М. Чернова, В. П. Ржепецький // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 82–83. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4757>

156. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Хімія довкілля та еколого-географічні проблеми його охорони / О. І. Демченко, В. В. Булгаков, **В. І. Шанда**, Г. І. Єлізаров // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 4–5. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8881>

157. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** *(соавт.)* Экологическая роль живого вещества, интеллекта, человечества в биосфере / **В. И. Шанда**, А. П. Афонин, В. Н. Филипов [и др.] // Проблеми фундаментальної екології : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 94–99. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/679>

158. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Экологическое сознание и парадигмы экологии человека / **В. И. Шанда**, А. П. Афонин, Н. С. Завизена, С. А. Семериков // Проблемы фундаментальной экологии : матер. II Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 9–10 грудня 1997 р. – Кривий Ріг, 1997. – Ч. 2. – С. 113–115. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9066>

1998

159. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Антропотолерантність живої природи та біосферосумісність людини як безальтернативні шляхи коеволюції / **В. І. Шанда**, Є. Х. Євтушенко, Л. В. Шанда, Н. В. Гнілуша // Охорона довкілля: екологічні, освітняські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 1–3. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4706>

160. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Багатовимірний простір екологічної ніші: уявна та реальна сутність / **В. І. Шанда**, П. І. Ульшин // Проблемы фундаментальной экологии : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. / за ред. В. І. Шанди. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 87–95. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5044>

161. 577.4

П 78 **Шанда В. И** (соавт.) Геоэкспансионистская, антропо- и техноцентристские парадигмы экологии человека / **В. И. Шанда**, В. И. Филипов, Л. Р. Корольская [и др.]. // Проблемы фундаментальной экологии : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 1–7. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/690>

162. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Екологічна ніша як динамічна система / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної екології : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. / за ред. В. І. Шанди. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 75–77. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5042>

163. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Екологічна ніша як об'єкт теорії угруповань організмів / **В. І. Шанда**, П. І. Ульшин // Проблеми фундаментальної екології : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 91–92. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5056>

164. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Екологічні простір, ніша та активність видів / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної екології : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 88–90. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5057>

165. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Загальна проблематика охорони довкілля / **В. І. Шанда**, В. Г. Нікіфорова, С. В. Рева, М. К. Дзюба // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 3. – С. 1–2. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4920>

166. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Клини рослин і їх угруповань як об'єкти теорії сингенезу / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, О. В. Ржепецька, О. О. Іванченко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг. 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг,

1998. – Ч. 2. – С. 11–14. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4707>

167. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Космологическая парадигма экологии человека и ноосферные стратегии / **В. И. Шанда**, В. И. Филиппов, Л. Р. Корольская [и др.] // Проблемы фундаментальної екології: матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг 8–9 грудня 1998 р. / за ред. В. І. Шанди. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 11–18. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5058>

168. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Настанови здорового способу життя в сучасній екологічній освіті / В. М. Темченко, **В. І. Шанда**, В. С. Пікельна, Л. Р. Корольська // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти: матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 75–80. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4823>

169. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Популяционно-генетические исследования населения Днепропетровской области / В. И. Филиппов, В. В. Булгаков, А. П. Афонин, **В. И. Шанда** [и др.] // Проблемы фундаментальної екології: матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 93–95. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9064>

170. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Психологія сприйняття оточуючого середовища як важливий аспект екологічної культури / **В. І. Шанда**, В. Ю. Скороход, В. М. Темченко, Г. В. Булгакова // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти: матер. III Всеукр. конф., м. Кривий

Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 83–85. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4741>

171. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Специфіка кар’єрно-відвальних урочищ Кривбасу / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко, І. О. Комісар, С. В. Рева // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 3. – С. 32–33. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4917>

172. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Ставлення християнства до глобальних екологічних проблем / В. Ю. Скороход, **В. І. Шанда**, Г. В. Булгакова, В. М. Темченко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 86–88. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8655>

173. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Стратегії охорони довкілля: реальні та ілюзорні цілі / **В. І. Шанда**, В. М. Петренко, О. І. Демченко, В. В. Булгаков // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 1–3. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4708>

174. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Таксономічні та екологічні спектри – опора кардинального аналізу складу рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 3. – С. 6–15. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4919>

175. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Теоретичні та прикладні аспекти таксономічного аналізу рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 43–52. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4739>

176. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (соавт.) Учение о ноосфере: гипотезы, идеи / **В. І. Шанда**, А. П. Афонин, В. М. Петренко [и др.] // Проблемы фундаментальной экологии : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг 8–9 грудня 1998 р. / за ред. В. І. Шанди. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 2. – С. 1–11. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9065>

177. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Феномен жорстокості: людина та природа / **В. І. Шанда**, В. Ю. Скороход, Е. О. Євтушенко, Г. В. Булгакова // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 87–89. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4740>

178. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Формування та розвиток рослинних угруповань порушених земель / **В. І. Шанда**, Я. В. Маленко // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 3. – С. 15–32. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4918>

179. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (співавт.) Хижацтво як об'єкт теорії та практики охорони живої природи / **В. І. Шанда**, Є. Х. Євтушенко, Л. Т. Жадько, Ю. В. Милобог // Охорона довкілля: екологічні, освітянські, медичні аспекти :

матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 3. – С. 49–50. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4916>

180. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Экологическая и ноосферная парадигмы экологии человека / **В. И. Шанда**, В. М. Петренко, Л. Р. Корольская [и др.] // Проблемы фундаментальної екології : матер. III Всеукр. конф., м. Кривий Ріг, 8–9 грудня 1998 р. – Кривий Ріг, 1998. – Ч. 1. – С. 7–13. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5059>

1999

181. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (співавт.) Аспекти теорії різноманітності живого / **В. И. Шанда**, А. П. Афонін, Н. В. Гнілуша, А. Ф. Уланова // Проблемы фундаментальної та прикладної екології : матер. I Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 2. – С. 87–89. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5193>

182. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Видовое разнообразие и плотность популяций в буковых орнитоценозах как индикатор рекреационной нагрузки / В. Г. Щербина, **В. И. Шанда**, Ю. Г. Щербина // Проблемы фундаментальної та прикладної екології : матер. I Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 3. – С. 37–39. – *Електронна версія:* <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11633>

183. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Духовность – основа здоровья человека / А. П. Афонин, А. А. Кишин, **В. И. Шанда** // Проблемы фундаментальної та прикладної екології : матер. I Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 4. – С. 73–77. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9063>

184. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Екологічна ніша як стереометрична сутність / **В. І. Шанда**, П. І. Ульшин // Проблеми фундаментальної та прикладної екології: матер. І Міжнар. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 1. – С. 47–52. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5367>

185. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Екологічні аспекти закону гомологічних рядів спадкової мінливості М. І. Вавілова / **В. І. Шанда**, Є. Х. Євтушенко, А. П. Афонін, Н. В. Хлизіна // Проблеми фундаментальної та прикладної екології: матер. І Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 2. – С. 88–89. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5368>

186. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Загальноекологічні аспекти землеробства та рослинництва / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко [та ін.] // Проблеми фундаментальної та прикладної екології: матер. І Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 2. – С. 92–94. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5369>

187. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(соавт.)* К теории агроэкологии / **В. І. Шанда**, Э. А. Евтушенко, Е. Х. Евтушенко, Е. Д. Ющук // Проблеми фундаментальної та прикладної екології: матер. І Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 3. – С. 52–57. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5189>

188. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Конкуренція як феномен сингенезу / **В. І. Шанда**, О. О. Іванченко, Н. О. Мозуль, С. Г. Удод // Проблеми фундаментальної та прикладної екології: матер. І Міжнар. наук. конф.,

м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 3. – С. 57–60. –
Електронна версія: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5199>
189. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Степень рекреационной толерантности птиц в буковых сообществах / В. Г. Щербина, **В. И. Шанда**, И. С. Белюченко, Ю. Г. Щербина // Проблемы фундаментальной та прикладной экологии : матер. I Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 3. – С. 32–34. – *Електронна версія:*
<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11632>
190. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** Стереобиология, стереоэкология в системе фундаментальных биологических знаний / В. И. Шанда // Проблемы фундаментальной та прикладной экологии : матер. I Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 3. – С. 61–64. –
Електронна версія: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5200>
191. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (співавт.) Творчий шлях Сергія Івановича Чернобривенко / **В. И. Шанда**, М. І. Петрик // Проблемы фундаментальной та прикладной экологии : матер. I Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 3. – С. 72–76. – *Електронна версія:* <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5201>
192. 577.4

П 78 **Шанда В. И.** (соавт.) Экологическая амплитуда буковых биоценозов на рекреационное уплотнение почвы / В. Г. Щербина, **В. И. Шанда**, Ю. Г. Щербина // Проблемы фундаментальной та прикладной экологии : матер. I Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 грудня 1999 р. – Кривий Ріг, 1999. – Ч. 3. – С. 34–37. – *Електронна версія:*
<https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/11629>

193. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Пріоритетність і організованість теоретичного мислення в екології / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. II Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 20–21 грудня 2000 р. – Кривий Ріг, 2000. – Ч. 1. – С. 3–6. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/537>

194. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Склад рослинних угруповань як об'єкт теорії / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. II Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 20–21 грудня 2000 р. – Кривий Ріг, 2000. – Ч. 2. – С. 28–30. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5371>

195. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Стереоекологічні варіанти лабораторно-польових дослідів за культурними рослинами / **В. І. Шанда**, Є. Д. Ющук, С. Г. Удод // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. II міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг 20–21 грудня 2000 р. – Кривий Ріг, 2000. – Ч. 1. – С. 58–61. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5194>

196. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Стереоекологія рослинних угруповань / **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. II Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг 20–21 грудня 2000 р. / відп. ред. **В. І. Шанда** – Кривий Ріг, 2000. – Ч. 1. – С. 38–41. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5372>

197. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Стереоекологія та стереометрія / **В. І. Шанда**, П. І. Ульшин // Проблеми фундаментальної та прикладної

екології : матер. II Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 20–21 грудня 2000 р. – Кривий Ріг, 2000. – Ч. 1. – С. 62–66. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5373>

198. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Стереоморфологія в системі біологічних знань / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. II Міжнар. наук. конф., м. Кривий Ріг, 20–21 грудня 2000 р. – Кривий Ріг, 2000. – Ч. 1. – С. 21–22. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5374>

2001

199. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Аксиоми біохімічної екології / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. III Міжнар. наук. конференції. – Кривий Ріг, 2001. – С. 91–92. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5202>

200. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Про геометричні та механічні властивості рослинного світу / **В. І. Шанда**, П. І. Ульшин, С. Г. Удод // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. III Міжнар. наук. конференції. – Кривий Ріг, 2001. – С. 108–111. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5203>

201. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** Структура угруповань організмів як об'єкт теоретичного проекту / В. І. Шанда // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. III Міжнар. наук. конференції. – Кривий Ріг, 2001. – С. 9–11. – *Електронна версія:* <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5204>

202. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Творчий шлях Сергія Івановича Чернобривенко / **В. І. Шанда**, М. І. Петрик // Проблеми фундаментальної та прикладної екології : матер. III Міжнар. наук. конференції. – Кривий Ріг, 2001. – С. 72–76. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5201>

2002

203. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Екологічні терміни: деякі моменти використання / **В. І. Шанда**, Н. В. Хлизіна, С. Г. Удод // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. I Міжнар. наук. конференції. – Кривий Ріг, 2002. – С. 69–71. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4782>

204. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** Елементи теорії та методології захисту рослин / **В. І. Шанда** // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. I Міжнар. наук. конференції. – Кривий Ріг, 2002. – С. 174–177. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4783>

2003

205. 581.5(477)(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Біоетика, охорона природи та екологічна освіта / **В. І. Шанда**, Н. В. Гнілуша, А. В. Гетманець // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. II Міжнар. наук.-практ. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2003. – С. 71–72. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4803>

206. 581.5(477)(082)

П 78 **Шанда В. І.** Екологічна ніша та середовищеві функції біологічного виду / **В. І. Шанда** // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. II Міжнар. наук.-практ. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. –

Кривий Ріг, 2003. – С. 183–185. – *Електронна версія:*
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4805>

207. 581.5(477)(082)

П 78 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Морфози рослин як похідні техногенних факторів / **В. І. Шанда**, В. В. Івчук, О. О. Калініченко // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. II Міжнар. наук.-практ. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2003. – С. 149–151. – *Електронна версія:*
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4804>

208. 581.5(477)(082)

П 78 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Проблематика екологічного обґрунтування оптимізації рослинного покриву Криворіжжя / **В. І. Шанда**, Н. В. Гнілуша, Є. В. Юшук [та ін.] // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. II Міжнар. наук.-практ. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2003. – С. 23–24. – *Електронна версія:*
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4802>

2004

209. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Деякі аспекти проблеми активності видів (на прикладі відвалів Північного ГЗК м. Кривого Рогу) / А. О. Павленко, **В. І. Шанда** // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2004. – С. 116–118. – *Електронна версія:*
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8785>

210. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** (*співавт.*) Загальна проблематика фіторекультиваци в Кривбасі / Н. В. Гнілуша, **В. І. Шанда** // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. III міжнар. наук.-практ. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2004. – С. 123–124. – *Електронна версія:*
<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8790>

211. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Особливості розвитку парцел аренних соснових лісів Придніпров'я / **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конференції / А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2004. – С. 167–169. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4811>

212. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** Цілісне бачення будови екосистеми / **В. І. Шанда** // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2004. – С. 57–58. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4809>

2005

213. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Складність і проблематика моніторингу довкілля / **В. І. Шанда**, М. К. Дзюба, С. Г. Удод // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. IV Міжнар. наук. конференції / ред. А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2005. – С. 77–78. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4808>

2006

214. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Актуальність та значення заходів оптимізації ландшафту Кривбасу / **В. І. Шанда**, О. П. Собко // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлєєв, Ю. І. Грицан [та ін.]. – Кривий Ріг, 2006. – С. 42–45. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5205>

215. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Антагонізм та синергізм у біологічних системах / **В. І. Шанда**, О. Б. Яковенко // Проблеми екології та екологічної

освіти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлеєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2006. – С. 17–19. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4830>

216. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** До теорії екологічної ніші та екосистем / В. І. Шанда // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлеєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2006. – С. 16–17. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4835>

217. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Проблема екологічного опору в теоріях ецезису і сингенезу та літофільні сукцесії / **В. І. Шанда**, Н. В. Хлизіна, О. О. Калініченко // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конференції / А. П. Травлеєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2004. – С. 146–147. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4810>

2007

218. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Визначення цільових орієнтирів екологічної діяльності людини / **В. І. Шанда**, Н. І. Гнілуша // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. VI Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлеєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2007. – С. 25–28. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4889>

219. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** (співавт.) Концептуальні засади фундаментальної екології / **В. І. Шанда**, Н. В. Гнілуша // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. VI Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлеєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2007. – С. 5–8. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4887>

220. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Про функції та диференціювання фундаментальної екології / **В. І. Шанда**, Н. В. Гнілуша // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. VI Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2007. – С. 14–17. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4888>

221. 581:504.03(082)

Р 75 **Шанда В. І.** *(співавт.)* Теорія інтродукції та екологія рослин / **В. І. Шанда**, Н. В. Гнілуша, О. О. Кобрюшко // Рослини та урбанізація : матер. Першої Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 21–23 листопада 2007 р. / редкол.: В. П. Бессонова [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 236–237. – *Електронна версія*: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4837>

2008

222. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Адаптивна діяльність людини та фіторекультивация техногенно порушених земель / **В. І. Шанда**, Н. В. Гнілуша, О. О. Кобрюшко // Екологічні проблеми техногенно-навантажених регіонів : матер. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю каф. екології, м. Дніпропетровськ, 12–14 травня 2008 р. / редкол. А. С. Бешта [та ін.]. – Дніпропетровськ, 2008. – С. 103–105.*

223. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. И.** *(соавт.)* К теории экологии человека / Н. В. Гнилуша, В. И. Шанда // Проблеми екології та екологічної освіти : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2008. – С. 28–32. – *Електронна версія*: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/10683>

224. 581.5(082)

П 78 **Шанда В. И.** *(соавт.)* Парадигмы экологии человека / В. И. Шанда, Н. В. Гнилуша // Проблеми екології та екологічної освіти :

матер. VII Міжнар. наук.-практ. конференції / редкол.: А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2008. – С. 207–212. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4921>

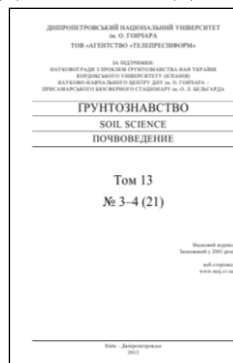
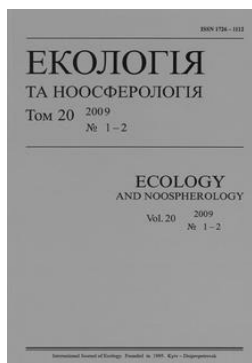
2016

225. 574.4(082)

Б 63 **Шанда В. І.** *(співаєт.)* Пріоритетність і результативність біогеоценологічних досліджень / Е. О. Євтушенко, **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда [та ін.] // Біогеоценологічні основи оптимізації степових ландшафтів і їх фіторекультивация: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 квітня 2016 р., присвяч. 100-річчю від дня народження І. А. Добровольського – доктора біологічних наук, професора кафедри ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного інституту / редкол.: В. І. Шанда, Є. О. Євтушенко, А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг, 2016. – С. 11–13. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8510>

3.5. Статті в періодичних виданнях

1969

226. **Шанда В. І.** Взаємний вплив польових культурних рослин у фонових та змішаних посівах / В. І. Шанда // Український ботанічний журнал. – 1969. – Т. XXVI, № 6. – С. 109–113.*

1970

227. **Шанда В. І.** (соавт.) О химической биоценологии / В. И. Шанда, С. И. Чернوبرивенко // Научные доклады высшей школы. Биологические науки. – 1970. – № 6. – С. 77–80.*

1973

228. **Шанда В. А.** (соавт.) Это важно для будущих учителей. Курс «Охрана природы и рациональное использование природных богатств в Криворожском государственном педагогическом институте» / И. А. Добровольский, В. И. Шанда // Вестник высшей школы. – 1973. – № 9. – С. 32–33.*

1979

229. **Шанда В. І.** (співавт.) Характер і напрями сингенезу в техногенних екотопах Кривбасу / І. А. Добровольський, В. І. Шанда, Н. В. Гаєва // Український ботанічний журнал. – 1979. – Т. XXXVI, № 6. – С. 524–527. – Електронна версія: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4701>

1980

230. **Шанда В. И.** (соавт.) Типология, пути развития и регуляция биогеоценозов Криворожья / И. А. Добровольский, **В. И. Шанда** // Экология. – 1980. – № 3. – С. 83–86.*

1996

231. **Шанда В. І.** (співавт.) Іван Андрійович Добровольський [про відомого українського ботаніка, доктора біологічних наук, професора] / К. М. Ситник, І. О. Дудка, **В. І. Шанда**, М. А. Таран // Український ботанічний журнал. – 1996. – Т. 53, № 3. – С. 302–304.*

232. **Шанда В. И.** К теории ноосферных стратегий человечества: экология человека и его экологическая ниша / В. И. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 1996. – Т. 2, № 3–4. – С. 165–170.*

1997

233. **Шанда В. И.** К теории ноосферных стратегий человечества: парадигмы экологии человека и учение о ноосфере / В. И. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 1997. – Т. 3, № 1–2. – С. 39–44.*

1998

234. **Шанда В. И.** К теории ноосферных стратегий человечества : парадигмы экологии человека и учение о ноосфере / В. И. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 1998. – Т. 4, № 1–2. – С. 226–232.*

1999

235. **Шанда В. І.** Аспекти теоретичної проблематики комплексної експедиції Дніпропетровського держуніверситету / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 1999. – Т. 6, № 1–2. – С. 47–52.*

236. **Шанда В. І.** Аспекти фундаментальної екології: проблеми та передумови дифенціації / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 1999. – Т. 8, № 4. – С. 138–145.*

237. **Шанда В. И.** К теории ноосферных стратегий человечества: адаптивные земледелие и растениеводство / В. И. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 1999. – Т. 7, № 3. – С. 6–10.*

2000

238. **Шанда В. І.** До теорії ноосферних стратегій людства: охорона природи та освіта / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2000. – Т. 9, № 1–2. – С. 55–62.*

2002

239. **Шанда В. І.** Екологічна ніша як об'єкт теорії фундаментальної екології / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2002. – Т. 2, № 3–4. – С. 8–14.*

2003

240. **Шанда В. І.** Елементи факторіально-ресурсних уявлень про екологічну нішу / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2003. – Т. 13, № 1–2. – С. 12–15.*
241. **Шанда В. І.** Стереоекологія: обриси та проблематика / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2003. – Т. 11, № 1–2. – С. 20–25.*

2006

242. **Шанда В. І. (співавт.)** Загальний моніторинг у Кривбасі / Н. В. Гнілуша, **В. І. Шанда**, О. П. Собко // Безпека життєдіяльності. – 2006. – № 1. – С. 11–13. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10666>

243. **Шанда В. І. (співавт.)** Теоретичні аспекти культурфітоценології та агрофітоценології / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко // Екологія та ноосферологія. – 2006. – Т. 17, № 1–2. – С. 17–23.*

2007

244. **Шанда В. І.** Елементи факторіально-ресурсної суті екологічних ніш біологічних видів та їхні типологічні періодичні системи / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2007. – Т. 18, № 1–2. – С. 16–27.*

2008

245. **Шанда В. І. (співавт.)** До теорії організованості біогенезу / **В. І. Шанда**, Н. В. Хлизіна // Екологія та ноосферологія. – 2008. – Т. 19, № 1–2. – С. 6–10.*

2009

246. **Шанда В. І.** Аспекти теорії екологічної ніші / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2009. – Т. 20, № 1–2. – С. 115–120.*

247. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Ґрунт як середовище взаємовідносин рослин [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда // Ґрунтознавство. – 2009. – Т. 10, № 1–2. – С. 14–22. – Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/grunt_2009_10_1-2_4

248. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Культурбіотопи, агроекотопи та періодичні типологічні системи їхніх едафотопів [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко // Ґрунтознавство. – 2009. – Т. 10, № 3–4. – С. 5–12. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/grunt_2009_10_3-4_3

2010

249. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Ґрунт як система факторів і ресурсів екологічних ніш біологічних видів [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, Л. В. Шанда // Ґрунтознавство. – 2010. – Т. 11, № 3–4. – С. 42–45. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/grunt_2010_11_3-4_7

250. **Шанда В. І.** Складність і динамічність екологічних ніш біологічних видів / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2010. – Т. 19, № 1–2. – С. 115–120.*

2011

251. **Шанда В. І.** Аспекти теорії екологічної ніші / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2011. – Т. 20, № 1–2. – С. 115–120.*

252. **Шанда В. І.** Екологічна ніша біологічного виду як система / В. І. Шанда // Екологія та ноосферологія. – 2011. – Т. 22, № 3–4. – С. 90–98.*

253. **Шанда В. І.** Техногенна біогеоценологія та типологічна періодична система техногенних екотопів [Електронний ресурс] / В. І. Шанда // Ґрунтознавство. – 2011. – Т. 12, № 1–2. – С. 42–45. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/grunt_2011_12_1-2_7

2012

254. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Принцип невизначеності в біогеоценології [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Л. В. Шанда, Н. В. Ворошилова // Ґрунтознавство. – 2012. – Т. 13, № 3–4. – С. 101–108. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/grunt_2012_13_3-4_12

2015

255. **Шанда В. І.** *(співавт.)* Про методологію та теорію біогеоценології [Електронний ресурс] / **В. І. Шанда**, Н. В. Ворошилова // Екологія та ноосферологія. – 2015. – Т. 26. – №1–2. – С. 15–24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etn_2015_26_1-2_4

3.6. Наукове редагування

1996

256. 581.5

О-92 **Шанда В. І.** (ред.) Охорона довкілля: екологічні, освітні, медичні аспекти : матер. Всеукр. наук. конференцій / відп. ред. **В. І. Шанда**. – Кривий Ріг : КДПІ, 1996–1998.

257. 577.4

П 78 **Шанда В. І.** (ред.) Проблеми фундаментальної екології : зб. наук.-практ. конференцій / відп. ред. **В. І. Шанда**. – Кривий Ріг : КДПУ; І. В. І., 1996–2001.

2002

258. 574(082)

Е 45 **Шанда В. І.** (ред.) Екологічний вісник : зб. наук. праць студентів і викладачів Екологічного наукового і науково-методичного центру Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» / редкол.: **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, В. М. Савосько ; відп. ред. Я. В. Маленко. – Кривий Ріг : КДПУ ; КПІ ДВНЗ «КНУ», 2002–2014. – Вип. 1–10.

259. 581.5(477)(082)

П 78 **Шанда В. І.** (ред.) Проблеми екології та екологічної освіти : матер. Міжнар. наук. конференцій / редкол.: **В. І. Шанда**, А. П. Травлєєв,

В. М. Зверковський [та ін.]. – Кривий Ріг : І.В.І.; Етюд-Сервіс ; Видавничий дім, 2002–2009.

2004

260. **Шанда В. І.** (ред.) Загальна екологія (лабораторний практикум): метод. вказівки до проведення лабораторно-практичних занять з курсів «Загальна екологія», «Основи екології» та навчальних і розвідувальних експериментальних досліджень зі студентами біологічних спеціальностей та вчителями біології, які підвищують свою кваліфікацію чи залучені до наукової діяльності кафедри чи працюють самостійно / В. І. Шанда, Я. В. Маленко, Р. І. Гетманець ; за ред. **В. І. Шанди**. – Кривий Ріг: КДПУ, 2004.*

261. 502.7(082)

П 78 **Шанда В. І.** (ред.) Проблеми природокористування та охорона рослинного і тваринного світу : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та молодих вчених / відп. ред. **В. І. Шанда**. – Кривий Ріг : КТУ; КДПУ, 2004–2006.

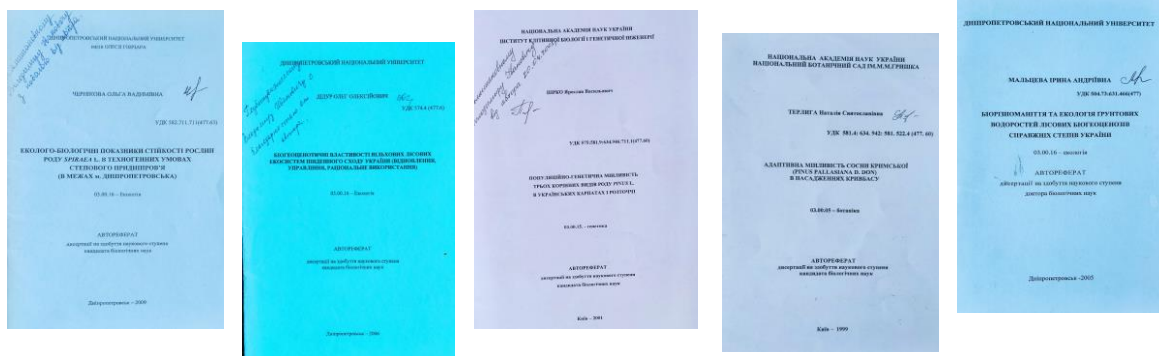
2016

262. 574.4(082)

Б 63 **Шанда В. І.** (ред.) Біогеоценологічні основи оптимізації степових ландшафтів і їх фіто рекультивация : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кривий Ріг, 22–23 квітня 2016 р., присвяченої 100-річчю від дня народження І. А. Добровольського доктора біол. наук, проф. каф. ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного інституту / редкол.: **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, А. П. Травлєєв [та ін.]. – Кривий Ріг : Видавець ФО-П Чернявський Д. О., 2016. – 144 с. – *Електронна версія:*

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/0564/380>

3.7. Наукове рецензування

1973

263. Воробьев Н. Е. Сорные растения агрофитоценозов Причерноморской степи СССР. Взаимоотношения между культурными и сорными растениями и пути управления ими : автореф. дис. ... канд. биол. наук : спец. 03.00.05 / Н. Е. Воробьев ; Казанский гос. ун-т ; *рец. В. И. Шанда.* – Казань, 1973. – 50 с.*

1997

264. Грицай З. В. Біоекологічні дослідження генеративного розвитку представників роду *Asperula* в умовах промислового забруднення (пріоритетні забруднювачі SO₂ та NO₂) : автореф. дис. ... канд. біол. наук : спец. 03.00.16 / З. В. Грицай ; Дніпропетр. нац. ун-т ; *рец. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 1997. – 24 с.*

1999

265. Терлига Н. С. Адаптивна мінливість сосно кримської (*Pinus Pallasiana* D. Don) в насадженнях Кривбасу : автореф. дис. ... канд. біол. наук : спец. 03.00.05 / Н. С. Терлига ; Нац. ботанічний сад ім. С. М. Гришка НАН України ; *рец. В. І. Шанда.* – Київ, 1999. – 19 с.*

2001

266. Пірко Я. В. Популяційно-генетична мінливість трьох корінних видів роду *Pinus* L. в Українських Карпатах і Розточчі : автореф. дис. ... канд. біол.

наук : спец. 03.00.15 / Я. В. Пірко ; НАН України. Ін-т клітин. біології і генет. інженерії ; *рец. В. І. Шанда.* – Київ, 2001. – 20 с.*

2003

267. Кабар А. М. Еколого-біологічні властивості ґрунтового покриву ботанічного саду Дніпропетровського національного університету (становлення, охорона, раціональне використання) : автореф. дис. ... канд. біол. наук : спец. 03.00.16 / А. М. Кабар ; Дніпропетр. нац. ун-т ; *рец. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 2003. – 18 с.*

2005

268. Мальцева І. А. Біорізноманіття та екологія ґрунтових водоростей лісових біогеоценозів справжніх степів України : автореф. дис. ... доктора біол. наук : спец. 03.00.16 / І. А. Мальцева ; Дніпропетр. нац. ун-т ; *рец. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 2005. – 35 с.*

2006

269. Дідур О. О. Біогеоценотичні властивості вільхових лісових екосистем південного сходу України (відновлення, управління, раціональне використання) : автореф. дис. ... канд. біол. наук : спец. 03.00.16 / О. О. Дідур ; Дніпропетр. нац. ун-т ; *рец. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 2006. – 21 с.*

270. Якуба М. С. Моніторингові дослідження розподілу важких металів у лісових біогеоценозах Присамар'я Дніпровського (фітоценоз-підстилка-ґрунт) : автореф. дис. ... канд. біол. наук : спец. 03.00.16 / М. С. Якуба ; Дніпропетр. нац. ун-т ; *рец. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 2006. – 21 с.*

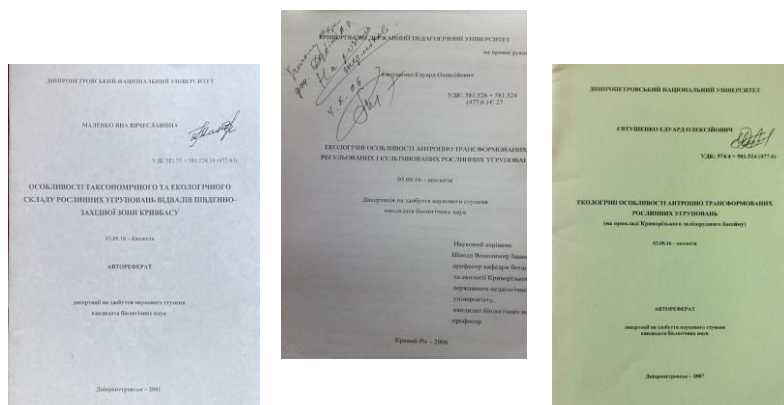
2009

271. Булейко А. А. Екологічні особливості мікроморфологічної організації едафотопів терникових біогеоценозів південного сходу степової зони України : автореф. дис. ... канд. біол. наук : спец. 03.00.16 / А. А. Булейко ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара ; *рец. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 2009. – 21 с.*

272. Чернікова О. В. Еколого-біологічні показники стійкості рослин роду *Spiraea* L. в техногенних умовах Степового Придніпров'я (в межах м. Дніпропетровська): автореф. дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.16 / О. В. Чернікова; Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара; *рец.* **В. І. Шанда.** – Дніпропетровськ, 2009. – 21 с.

РОЗДІЛ 4

Наукова школа професора Володимира Шанди

2001

273. Маленко Я. В. Особливості таксономічного та екологічного складу рослинних угруповань відвалів південно-західної зони Кривбасу [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.16 / Я. В. Маленко; Дніпропетр. нац. ун-т; наук. кер. **В. І. Шанда**. – Дніпропетровськ, 2001. – 15 с. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124031626>

274. Маленко Я. В. Особливості таксономічного та екологічного складу рослинних угруповань відвалів південно-західної зони Кривбасу: дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.16 / Я. В. Маленко; Криворізький держ. пед. ун-т; наук. кер. **В. І. Шанда**. – Кривий Ріг, 2001.*

2007

275. Євтушенко Е. О. Екологічні особливості антропо трансформованих рослинних угруповань (на прикладі Криворізького залізничного басейну) [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.16 / Е. О. Євтушенко; Дніпропетр. нац. ун-т; наук. кер. **В. І. Шанда**. – Дніпропетровськ, 2007. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124010439>

276. Євтушенко Е. О. Екологічні особливості антропо трансформованих рослинних угруповань (на прикладі Криворізького залізрудного басейну) : дис. ... канд. біол. наук : спец. 03.00.16 / Е. О. Євтушенко ; Криворізький держ. пед. ун-т ; наук. кер. **В. І. Шанда.** – Кривий Ріг, 2007.*

РОЗДІЛ 5

Опонування дисертаційних досліджень

1999

277. Юсипіва Т. І. Еколого-біологічна оцінка репродуктивного розвитку деревних порід в умовах забруднення природного середовища інгредієнтами промислових викидів SO₂ та NO₂ [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.16 / Т. І. Юсипіва; Дніпропетровський держ. ун-т; *опон. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 1999. – 20 с. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/20081124010472>

278. Юсипіва Т. І. Еколого-біологічна оцінка репродуктивного розвитку деревних порід в умовах забруднення природного середовища інгредієнтами промислових викидів SO₂ та NO₂: дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.16 / Т. І. Юсипіва; Дніпропетровський держ. ун-т; *опон. В. І. Шанда.* – Дніпропетровськ, 1999.*

РОЗДІЛ 6

Бібліографія науково-педагогічної діяльності Володимира Івановича Шанди

1970

279. Особова справа **Володимира Івановича Шанди** (1970–2020) // Архів Криворізького державного педагогічного університету.*

2000

280. 378(061.75)

К 82 **Шанда Володимир Іванович** // Криворізькому державному педагогічному університету – 70 / за заг. ред. В. К. Буряка. – Кривий Ріг, 2000. – С. 43–51.

2005

281. Вітання **В. І. Шанди** з 70-річчям з дня народження // Університетські новини. – 2005. – № 4 (20 травня). – С. 2.

282. Факультет природознавства Криворізького державного педагогічного університету. Доцент **В. І. Шанда** – багаторічний декан факультету та завідувач кафедри ботаніки // Університетські новини. – 2010. – № 2 (51). – С. 2.

2013

283. Білова Н. А. [Рецензія] [Електронний ресурс] / Н. А. Білова, В. М. Зверковський // Ecology and noospherology. – 2013. – Vol. 24, N. 3–4. – С. 123–129. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etn_2013_24_3-4_14 –
Рец. на кн.: Шанда В. І. Теоретичні проблеми екології та біогеоценології : монографія / В. І. Шанда ; наук. ред. А. П. Травлєєв ; Криворізький пед. ін-т ДВНЗ «КНУ». – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2013. – 247 с.

2015

284. Євтушенко Е. О. До 80-річчя з дня народження професора **В. І. Шанди** [Електронний ресурс] / Е. О. Євтушенко // Ecology and noospherology. – 2015. – Vol. 26, N 3–4. – Р. 146–147. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/etn_2015_26_3-4_17
285. 016:378(477.63)(091)

О-72 **Шанда Володимир Іванович** // Освітньо-інтелектуальний центр Дніпропетровщини (до 85-річчя заснування Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» : бібліографічний покажчик / упоряд. і бібліогр. ред. О. А. Дікунова ; за ред. О. М. Кравченко / Наукова бібліотека Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет». – Кривий Ріг, 2015. – С. 122. –
Електронна версія:

https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/299/1/kpi.istorija_institutu.pdf

286. 001(092):378(477.63)(091)

П 84 **Шанда Володимир Іванович** // Професори Криворізького педагогічного / упоряд.: В. А. Фінічева, О. А. Дікунова ; редкол.: Я. В. Шрамко (голова) [та ін.]. – Кривий Ріг, 2015. – С. 200–201.

2017

287. Білова Н. А. [Рецензія] [Електронний ресурс] / Н. А. Білова, В. І. Чорна // Ecology and noospherology. – 2017. – Vol. 28, N 3–4. – С. 82–89. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etn_2017_28_3-4_11 – *Рец. на кн.:*

Агрофітоценологія: аспекти теорії, методології та суміжних наук : монографія / **В. І. Шанда**, Е. О. Євтушенко, Н. В. Ворошилова, Я. В. Маленко ; наук. редактор Ю. І. Грицан ; ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет». – Кривий Ріг : Видавець ФОП Чернявський Д. О., 2017. – 216 с.

2023

288. **Шанда Володимир Іванович** [Електронний ресурс] // Проблеми фундаментальної екології: курс лекцій / Я. В. Маленко, Н. В. Ворошилова, О. О. Кобрюшко ; за ред. Я. В. Маленко. – Кривий Ріг, 2023. – С. 12–14. – Режим доступу: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/7894>

РОЗДІЛ 7

Фотомиттєвості життя

1963 р., серпень учгосп Сухачівка ДСГІ, дослідне поле кафедри рослинництва (Володимир Іванович Шанда – аспірант)

Володимир Іванович Шанда, 24 грудня 1973 р.

В. І. Шанда (зліва) 1974 р.

Викладачі кафедри ботаніки КДП. Перший ряд знизу – В. І. Шанда, С. Г. Удод, І. А. Добровольський, Г. Г. Бень. Другий ряд – М. А. Таран посередині. Третій ряд, зліва направо – О. П. Нініченко, В. З. Задорожній, Є. Д. Юшук, І. О. Комісар. 1977 р.

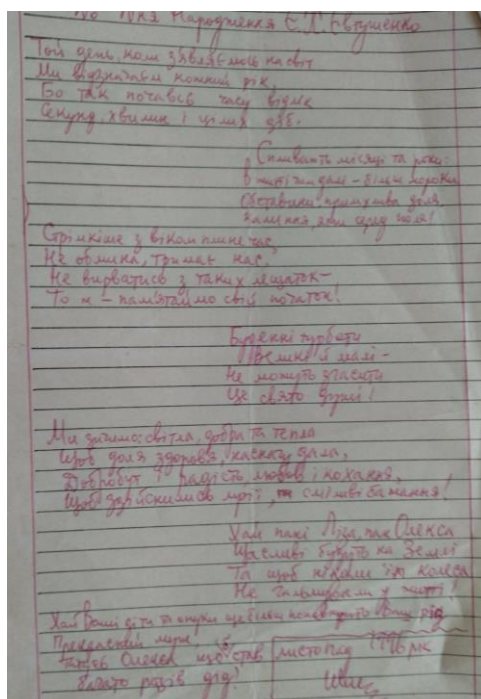
1 травня 1978 р.

Володимир Шанда з Валерієм Булгаковим

23 листопада 1978 р., виховна година, ауд. 236 КДПІ

Вірші
В. І. Шанди
до дня народження колег

Посвята студентів першого курсу природничого факультету

В. І. Шанда (другий зправа) на науковій конференції, 1972 р.

17 жовтня 1980 р.

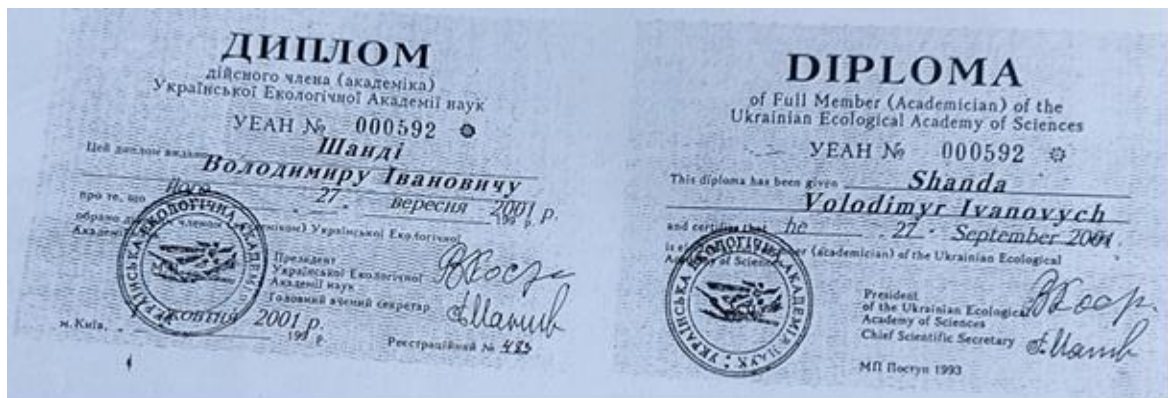
Володимир Шанда на східних відвалах Ганнівського кар'єру Північного ГЗК,
1985 р.

Володимир Іванович Шанда (зправа), Стецун Станіслав, Бариленко Олена.
На зборах з охорони ґрунтів, 1985 р.

Кафедра ботаніки та екології, 1995 р.

Диплом дійсного члена (академіка) Української Екологічної Академії наук
2001 р.

2010 р., жовтень, кафедра ботаніки та екології КДПУ

2013 р., липень. З дружиною Шандою Людмилою Олексіївною

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

В іменному покажчику наведено прізвища всіх осіб, згаданих у бібліографічних записах. Після кожної позиції в круглих дужках подано ідентифікуючі знаки: співавтор (співавт.), упорядник (упоряд.), головний редактор (голов. ред.), відповідальний редактор (відп. ред.), редактор (ред.), автор рецензії (рец.), науковий керівник (наук. кер.), офіційний опонент (опон.), персоналія (перс.). Без позначок наведено позиції, під якими виступають автори праць.

Афонін А. П. 57(співавт.), 157-158(співавт.), 169(співавт.), 176(співавт.), 181(співавт.), 183(співавт.), 185(співавт.)

Белюченко И. С. 189(співавт.)

Бессонова В. П. 221(співавт.)

Бешта А. С. 222(ред.)

Бігдан Г. А. 125(співавт.), 145(співавт.), 149(співавт.)

Білова Н. А. 9(наук. ред.), 283(рец.), 287(рец.)

Булгаков В. В. 51(співавт.), 54(співавт.), 59(співавт.), 109(співавт.), 121(співавт.), 123(співавт.), 156(співавт.), 169(співавт.), 173(співавт.)

Булгакова Г. В. 59(співавт.), 170(співавт.), 172(співавт.), 177(співавт.)

Булейко А. А. 271

Буряк В. 109(ред.), 110(співавт.), 120(ред.), 280(ред.)

Воробьев Н. Е. 263

Ворошилова Н. В. (Хлизіна Н. В.) 7-9(співавт.), 72(співавт.), 74(співавт.), 76(співавт.), 78-82(співавт.), 84-93(співавт.), 185(співавт.), 203(співавт.), 217(співавт.), 245(співавт.), 254-255(співавт.), 287-288(співавт.)

Гаєва Н. В. 46(співавт.), 102(співавт.), 229(співавт.)

Гетманець Р. І. 126(співавт.), 205(співавт.), 260(співавт.)

Гнілуша Н. В. 8(співавт.), 49(співавт.), 65-66(співавт., ред.), 67(ред.), 70-71(ред.), 136(співавт.), 159(співавт.), 181(співавт.), 205(співавт.), 208(співавт.), 210(співавт.), 218-224(співавт.), 242(співавт.)

Грицай З. В. 264

Грицан Ю. І. 7(наук. ред.), 214(ред.), 287(наук. ред.)

Данильчук О. В. 116(співавт.)

Демченко Н. В. 122(співавт.)

Демченко О. І. 52(співавт.), 54-55(співавт.), 110-111(співавт.), 114(співавт.), 117(співавт.), 121(співавт.), 155-156(співавт.), 173(співавт.)

Дзюба Н. 105-106(співавт.), 165(співавт.), 213(співавт.)

Дідур О. О. 269

Дікунова О. А. 285(упоряд., бібліогр. ред.), 286(упоряд.)

Добровольський І. А. 18(співавт.), 30(співавт.), 34(співавт.), 36(співавт.), 46(співавт.), 50(співавт.), 101(співавт.), 103-104(співавт.), 106(співавт.), 115(співавт.), 118(співавт.), 228-230(співавт.), 225(перс.), 231(перс.), 262(перс.)

Дриженко А. Ю. 116(співавт.)

Дудка І. О. 231(співавт.)

Євтушенко Е. О. 7(співавт.), 8(співавт., ред.), 9(співавт.), 70-71(співавт.), 73(співавт.), 77(ред.), 83-84(співавт.), 89-93(співавт.), 94-96(співавт., ред.), 131-132(співавт.), 147(співавт.), 177(співавт.), 186-187(співавт.), 225(співавт., ред.), 243(співавт.), 248-249(співавт.), 258(ред.), 262(ред.), 275-276, 284, 287(співавт.)
Євтушенко Є. Х. 106(співавт.), 159(співавт.), 179(співавт.), 185(співавт.), 187(співавт.), 258(ред.),
Єлізаров Г. 55-56(співавт.), 120(співавт.), 123(співавт.), 156(співавт.)

Жадько Л. Т. 112(співавт.), 120(співавт.), 179(співавт.)
Жиленко М. І. 141(співавт.)
Завизена Н. С. 158(співавт.)
Задорожний В. 102(співавт.)
Зверковський В. М. 259(ред.), 283(рец.)

Іванченко О. О. 166(співавт.), 188(співавт.)
Івчук В. В. 207(співавт.)

Кабар А. М. 267
Калініченко О. О. 207(співавт.), 217(співавт.)
Качинська В. В. 8(співавт.)
Кирич А. А. 183(співавт.)
Ків І. І. 119(співавт.)
Клевцов Т. 36(співавт.), 100(співавт.)
Кобрюшко О. О. 8-9(співавт.), 221-222(співавт.), 288(співавт.)
Комарова І. О. 8(співавт.)
Комісар І. О. 116(співавт.), 171(співавт.)
Корольська Л. Р. 161(співавт.), 167-168(співавт.), 180(співавт.)
Корольський В. В. 122(співавт.)
Кравченко О. М. 285(ред.)
Кулеба О. В. 135(співавт.)

Лемешенко Н. 56(співавт.), 148(співавт.)
Лобанова А. С. 75(співавт.)
Любар І. Г. 114(співавт.), 127(співавт.)
Любар О. О. 51(співавт.)

Малахов І. 59(ред.)
Маленко Я. В. 5(співавт.), 7-9(співавт.), 59(співавт.), 64(співавт.), 84(ред.), 85(співавт.), 86(співавт., ред.), 87-93(співавт.), 96(співавт., ред.), 126(співавт.), 128(співавт.), 130(співавт.), 133-135(співавт.), 138-139(співавт.), 146(співавт.), 148(співавт.), 150-152(співавт.), 154(співавт.), 166(співавт.), 171(співавт.), 174-175(співавт.), 178(співавт.), 258(ред.), 260(співавт.), 273-274, 287(співавт.), 288(співавт., ред.)
Мальцева І. А. 268
Марченко С. О. 8(співавт.)
Масюк Н. Т. 36(співавт.)
Милобог Ю. В. 179(співавт.)
Мозуль Н. О. 188(співавт.)

Ниниченко А. П. 39-44(співавт.), 50(співавт.)
Нікіфорова В. Г. 138-139(співавт.), 150(співавт.), 152(співавт.), 165(співавт.)

Омельянчик Л. О. 72-74(ред.), 80-81(ред.), 83(ред.), 85(ред.), 87-88(ред.), 91(ред.)
Остапчук О. Є. 153(співавт.)

Павленко А. О. 209(співавт.)
Петренко В. М. 173(співавт.), 176(співавт.), 180(співавт.)

Петренко О. Г. 53(співавт.)
Петренко С. О. 112(співавт.)
Петрик М. І. 191(співавт.), 202(співавт.)
Пікельна В. С. 168(співавт.)
Пірко Я. В. 266
Позадній Є В. 8(співавт.), 85(співавт.), 87(співавт.)

Радионон Н. 100(співавт.)
Рева С. В. 128(співавт.), 135(співавт.), 143(співавт.), 165(співавт.), 171(співавт.)
Ржепецька О. В. 133-134(співавт.), 137(співавт.), 142-144(співавт.), 154(співавт.), 166(співавт.)
Ржепецький В. П. 155(співавт.)
Риженко В. И. 49(співавт.), 109(співавт.), 119(співавт.)

Савосько В. М. 8(співавт., ред.), 89-90(ред.), 92-96(ред.), 258(ред.)
Семериков С. А. 158(співавт.)
Ситник К. М. 231(співавт.)
Скорород В. Ю. 170(співавт.), 172(співавт.), 177(співавт.)
Собко О. П. 214(співавт.), 242(співавт.)
Сологуб А. І. 110-111(співавт.), 114(співавт.), 153(співавт.)

Таран М. А. 231(співавт.)
Темченко В. М. 53-54(співавт.), 121(співавт.), 123(співавт.), 127(співавт.), 153(співавт.), 168(співавт.), 170(співавт.), 172(співавт.)
Терлига Н. С. 265
Ткачова Л. Ф. 49(співавт.), 75(співавт.)
Травлєєв А. П. 6(ред.), 31-34(ред.), 38(співавт.), 45(відп.ред.), 58(співавт.), 60-63(ред.), 68-69(ред.), 76(ред.), 78-79(ред.), 82(ред.), 206-220(ред.), 223-225(ред.), 259(ред.), 262(ред.), 283(ред.)

Удод С. Г. 188(співавт.), 195(співавт.), 200(співавт.), 203(співавт.), 213(співавт.)
Удріс І. 56(співавт.)
Уланова А. Ф. 181(співавт.)
Ульшин П. І. 137(співавт.), 142(співавт.), 160(співавт.), 163(співавт.), 184(співавт.), 197(співавт.), 200(співавт.)

Фінічева В. А. 286(упоряд.)
Филиппов В. И. 57(співавт.), 157(співавт.), 161(співавт.), 167(співавт.), 169(співавт.)

Хлизіна Н. В.(Ворошилова Н. В.) 7-9(співавт.), 72(співавт.), 74(співавт.), 76(співавт.), 78-82(співавт.), 84-93(співавт.), 185(співавт.), 203(співавт.), 217(співавт.), 245(співавт.), 246, 247(співавт.), 254-255(співавт.), 287-288(співавт.)
Хорольська Т. А. 54(ред.), 57(ред.), 121(ред.)

Чорна В. І. 287(рец.)
Чабан І. П. 141(співавт.)
Чайка П. 105(співавт.)
Чернікова О. В. 272
Чернобривенко С. И. 10-13(співавт.), 16(співавт.), 191(перс.), 202(перс.), 227(співавт.)
Чернова Л. М. 155(співавт.)

Шанда В. І. 1-4, 5(співавт., ред.), 6-13(співавт.), 14-15, 16(співавт.), 17, 18(співавт.), 19-23, 24(співавт.), 25-29, 30(співавт.), 31-33, 34(співавт.), 35, 36(співавт.), 37-38, 39-44(співавт.), 45, 46(співавт.), 47-48, 49-57(співавт.), 58, 59(співавт.), 60-63, 64-66(співавт.), 67-69, 70-76(співавт.), 77(авт., ред.), 78-96(співавт.), 97-99, 100-106(співавт.), 107-108, 109-112(співавт.),

113, 114-123(співавт.), 124, 125-128(співавт.), 129, 130-139(співавт.), 140, 141-159(співавт.), 160(співавт., ред.), 161(співавт.), 162(авт., ред.), 163(співавт.), 164, 165-175(співавт.), 176(співавт., ред.), 177-189(співавт.), 190, 191-192(співавт.), 193-194, 195(співавт.), 196(співавт., ред.), 197(співавт.), 198-199, 200(співавт.), 201, 202-203(співавт.), 204, 205(співавт.), 206, 207-211(співавт.), 212, 213-215(співавт.), 216, 217-224(співавт.), 225(співавт., ред.), 226, 227-231(співавт.), 232-241, 242-243(співавт.), 244, 245(співавт.), 246, 247-249(співавт.), 250-253, 254-255(співавт.), 256-259(ред.), 260(співавт., ред.), 261-262(ред.), 263-272(рец.), 273-276(наук. кер.), 277-278(опон.), 279-288(перс.)

Шанда Л. В. 9(співавт.), 49(співавт.), 52-53(співавт.), 58, 59(співавт.), 74(співавт.), 76(співавт.), 78(співавт.), 80-81(співавт.), 83(співавт.), 88(співавт.), 119(співавт.), 122(співавт.), 126(співавт.), 133-134(співавт.), 137-139(співавт.), 142-143(співавт.), 148(співавт.), 150(співавт.), 152(співавт.), 154(співавт.), 159(співавт.), 196(співавт.), 211(співавт.), 225(співавт.), 247(співавт.), 249(співавт.), 254(співавт.)

Шанда Л. О. 51-53(співавт.), 57(співавт.), 119(співавт.), 127(співавт.)

Шевченко П. І. 55-56(ред.)

Шрамко Я. В. 286(ред.)

Щербина В. Г. 182(співавт.), 189(співавт.), 192(співавт.)

Щербина Ю. Г. 182(співавт.), 189(співавт.), 192(співавт.)

Юсипіва Т. І. 277-278

Ющук Є. Д. 39-44(співавт.), 50(співавт.), 111(співавт.), 115(співавт.), 117(співавт.), 187(співавт.), 195(співавт.), 208(співавт.)

Яковенко О. Б. 215(співавт.)

Якуба М. С. 270

Ярков С. В. 128(співавт.), 141(співавт.)

Бібліографічне видання

Серія «Пам'яті професорів Криворізького педагогічного».

Вип. 10

Володимир Іванович Шанда –

український учений-ботанік та еколог

(до 90-річного ювілею кандидата біологічних наук, професора кафедри ботаніки та екології Криворізького державного педагогічного інституту / університету, члена-кореспондента Української екологічної академії наук)

Біобібліографічний покажчик

Упорядник

Поліщук Олена Борисівна

Бібліографічний редактор

Дікунова Олена Анатоліївна

Загальна редакція

Лебедюк Олена Олександрівна